

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İZMİR BORNOVA VE KARŞIYAKA HALK EĞİTİMİ
MERKEZLERİNDE ÇALIŞAN ÖĞRETMEN VE USTA
ÖĞRETİCİLERİN MEDYA OKURYAZARLIĞI DÜZEYLERİ**

**SERDAR ALINCA
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**İzmir
Eylül 2019**

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**İZMİR BORNOVA VE KARŞIYAKA HALK EĞİTİMİ
MERKEZLERİNDE ÇALIŞAN ÖĞRETMEN VE USTA
ÖĞRETİCİLERİN MEDYA OKURYAZARLIĞI DÜZEYLERİ**

SERDAR ALINCA
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Kemal ALTIPARMAK

İzmir
Eylül 2019

YEMİN METNİ

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “İZMİR BORNOVA VE KARŞIYAKA HALK EĞİTİMİ MERKEZLERİNDE ÇALIŞAN ÖĞRETMEN VE USTA ÖĞRETİCİLERİN MEDYA OKURYAZARLIĞI DÜZEYLERİ” adlı yüksek lisans tezimin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırladığımı, tezimde yararlandığım kaynakları Kaynakça’da belirttiğimi ve bu çalışmalarla yaptığım göndermeleri hassasiyet ile yaparak fayda gördüğümü kabul ederek huzurunuzda onurumla tasdik ederim.

29.08.2019

Serdar ALINCA

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : SERDAR ALINCA

Numarası : 92120000329

Anabilim Dalı : TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

Tez Başlığı (Türkçe) : İzmir Bornova ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen
ve Usta Öğreticilerin Medya Okuryazarlığı Düzeyleri

Tez Başlığı (İngilizce) : In İzmir Bornova And Karşıyaka Working In Adult Education Centers Teachers
And Master Trainers Media Literacy Levels

Tez Savunma Tarihi : 09/09/2019

Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık:

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Dr. Öğr. Üyesi Kemal ALTIPARMAK

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza : .....

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Cenk KEŞAN

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza : .....

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Dr. Öğr. Üyesi Turhan ŞENGÖNÜL

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza : .....

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle

Oy çokluğuyla

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.

ÖNSÖZ

İzmir ilinin Bornova ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Medya Okuryazarlık Düzeyleri isimli çalışmamı hazırlamamda emeklerini, kişisel gelişimime desteğini, engin tecrübelerini ve kıymetli vaktini asla hiçbir şekilde esirgemeyen danışmanım çok değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Kemal ALTIPARMAK'a,

Çalışmamın tamamlanma aşamasında değerli zamanını bana ayıran, hatalarımı gidermeme yardımcı olan Uçak Bakım Gövde Motor Branş Öğretmeni kardeşim Erdem ALINCA'ya,

Araştırmam boyunca her zaman yanımda bulunan, destek olan, moral veren ve çalışmama ufak dokunuşlar yapan kıymetli eşim Ayşegül'e ailemizin en yeni üyesi biricik kızım Duru Berika ALINCA'ya ve tüm aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	I
DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ.....	II
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ	
TEZ VERİ FORMU.....	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLO LİSTESİ	VII
EKLER LİSTESİ	IX
ÖZET.....	X
EXTENDED ABSTRACT	XII

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Problem Cümlesi	5
1.5. Alt Problemler	5
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM

2. Okuryazarlığın Kavram Anlatımı.....	7
2.1. Data (Veri) Okuryazarlığı	8
2.2. Bilgi (Veri) Teknolojileri Okuryazarlığı	8
2.3. Bilgisayar Okuryazarlığı	9
2.4. Ağ (İnternet) Okuryazarlığı.....	10
2.5. Elektronik Okuryazarlık (e- Okuryazarlık)	10
2.6. Eleştirel Düşünme Becerileri	10
2.7. Eğitim ve Okuryazarlık	11
3. Medya Okuryazarlığı	11

3.1. Medya Okuryazarlığı Eğitimi	12
3.2. Eleştirel Yönüyle Medya Okuryazarlığı	13
3.3. Medya Okuryazarlığında Sekiz Evreli Başlıkların Sıralanması	14
4. Medya Okuryazarlığı Kavramının Doğuşu ve Gelişme Süreci.....	15
4.1. Medya Kavramı ve Medyanın İşlevleri	17
4.2. Medyada Başlıca İşlevler	18
4.2.1. Kamuoyu Oluşturma	18
4.2.2. Eğitim	19
4.2.3. Eğlendirme	19
4.2.4. Haber ve Bilgi Verme.....	19
4.2.5. Kültürel Değerlerin Korunması	20
4.2.6. Tanıtım	20
4.2.7. Toplumlaştırma.....	20
5. Medya Okuryazarlığının Dünyadaki Yeri	21
5.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)	21
5.2. İngiltere.....	22
5.3. Kanada	22
5.4. Avusturya	22
5.5. İtalya	23
5.6. Yunanistan	23
6. Medya Okuryazarlığının Türkiye’deki Yeri	24
7. Medya Okuryazarlığı İle İlgili Yapılan Araştırmalar	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli	34
3.2 Çalışma Grubu	34
3.3. Ölçme Aracı	35
3.4 Veri Toplama Süreci	37
3.5 Veri Analizi.....	37

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Araştırmanın Medya Okuryazarlık Düzeyleri Belirleme Ölçeği' ne Ait Bulgular	38
4.2. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Ait Bulgular	43
4.3. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Ait Bulgular	46
4.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Ait Bulgular	47
4.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Ait Bulgular	48
4.6. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine Ait Bulgular	49
4.7. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine Ait Bulgular	50
4.8. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine Ait Bulgular	51

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR	52
5.2. ÖNERİLER	56
KAYNAKÇA	57
EKLER	63

TABLolar LİSTESİ

Tablo No.....	Sayfa No
Tablo 1.	
Tablo 1. Medya Okuryazarlığı Endeksi Son Açıklama Raporu.....	27
Tablo 2.	
Öğretmen Ve Usta Öğreticilerin Demografik Özellikleri	35
Tablo 3.	
Ölçek Puan Aralıklarını Gösterimi.....	38
Tablo 4.	
Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Medya Okuryazarlık Seviyelerine Yönelik Sonuçlar.....	39
Tablo 5.	
Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Cinsiyetlerine Göre Öğretmen ve Usta Öğreticilerde T Testi Sonuçları	43

Tablo 6.	
Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Bölümlerine / Kurslarına Göre Öğretmen Ve Usta Öğreticilerde T Testi Sonuçları.....	44
Tablo 7.	
Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Öğretim Türüne Göre Öğretmen ve Usta Öğreticilerde T Testi Sonuçları	44
Tablo 8.	
Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Bölümlerine Göre Öğretmen ve Usta Öğreticilerde Anova Testi Sonuçları.....	45
Tablo 9.	
Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Bilgisayar Sahibi Olma Durumlarına Göre Öğretmen ve Usta Öğreticilerde T Testi Sonuçları.....	46
Tablo 10.	
Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve İnternet Bağlantıları Olma Durumuna Göre Öğretmen ve Usta Öğreticilerinde T Testi Sonuçları.....	47
No Tablo 11.	
Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Sürekli Takip Ettikleri Gazete Olup – Olmaması Durumuna Öğretmen ve Usta Öğreticilerde T Testi Sonuçları	48
Tablo 12.	
Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve TV(Televizyon) İzleme Sıklığına Göre Öğretmen ve Usta Öğreticilerinde Anova Testi Sonuçları	49
Tablo 13.	
Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve İzlenme Önceliğine Göre Öğretmen ve Usta Öğreticilerinde Farklılıklar Anova Testi Sonuçları	50
Tablo 14.	
Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Haftalık İnternet Kullanımına Göre Öğretmen ve Usta Öğreticilerinde Anova Testi Sonuçları	51

EKLER LİSTESİ

EK-1: Veri Toplama Aracı

EK-2: Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği İzin Metni

EK-3: Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

İZMİR BORNOVA VE KARŞIYAKA HALK EĞİTİMİ MERKEZLERİNDE ÇALIŞAN ÖĞRETMEN VE USTA ÖĞRETİCİLERİN MEDYA OKURYAZARLIĞI DÜZEYLERİ

Serdar ALINCA

EGE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

Eylül 2019

TEZ DANIŞMANI: Dr. Öğr. Üyesi Kemal ALTIPARMAK

Hazırladığım konuyu araştırma hedefi İzmir ilinde bulunan gözde ilçelerinden Bornova Halk Eğitimi Merkezi ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezinde çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Medya Okuryazarlık Düzeylerini belirlemektir. Böyle bir araştırma tabi ki biraz kapsamlı olacaktır. Kapsamdan kastım öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlık düzeylerini birkaç soru ve testlerden geçirerek incelemektir. Bu sorularımın bir kısmını buradan belirtmek isterim.

Bir öğretmen veya usta öğreticinin medya okuryazarlığı cinsiyetine, yaşına, bölümüne, öğretim türüne, mezun olunan lise türüne, liseden mezun olunan puan türüne gibi sorularla yanıt aramaktır. Teknoloji ile bağdaşmış olan medya okuryazarlığı için en önemli kısım bakımından da bilgisayardan faydalanma imkânları, internetten yararlanma imkânları, gazetelerin okunup okunmama durumları, televizyon izleme sıklık dereceleri, televizyon izleme amaçlarına, internetten yararlanma sıklıklarına ve internetten yararlanma amaçlarına karşılık verdikleri cevaplardan yola çıkarak saydığım değişkenlerin ne derecede açıkladığını da incelemektir.

Araştırma grubu 2015-2016 yıllarında İzmir ilinde Bornova ve Karşıyaka ilçelerinde çalışan 205 kişilik öğretmen ve usta öğreticilerden oluşmaktadır. Halk Eğitimi Merkezi bünyesinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesini hedefleyen bu çalışmanın, tarama örneğinde nicel bir çalışmadır.

Araştırmada “medya okuryazarlık düzeylerini” belirlemem bakımından Arş. Gör. Dr. Adem Karataş çalışmalarıyla desteklenen “Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği (MODBÖ)” çalışmanın içerisinde uygulanmıştır. Bu ölçeğin içeriğinde bilgilerin çözümlenmesinde yüzde, frekans, t testi ve Anova testi uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Medya Okuryazarlığı, Okuryazarlık, Öğretmen ve Usta öğretici, Halk Eğitimi Merkezi, Medya okuryazarlığında usta öğreticiler.

MASTER THESIS ABSTRACT

İN İZMİR BORNOVA AND KARŞIYAKA WORKING IN ADULT EDUCATION
CENTERS TEACHERS AND MASTER TRAINERS MEDIA LITERACY
LEVELS

Serdar ALINCA

EGE UNIVERSITY
INSTITUTE OF EDUCATION SCIENCES
BASIC EDUCATION DEPARTMENT

September 2019

SUPERVISOR: Doctor Faculty Member Kemal ALTIPARMAK

The aim of my research is to determine the Media Literacy Levels of Teachers and Master Trainers working in Bornova Public Education Center and Karsiyaka Public Education Center which is one of the most popular districts of İzmir. Such research would of course be somewhat comprehensive. In scope, I would like to examine the media literacy levels of teachers and master trainers with a few questions and tests. I want to talk about some of these questions here.

Media literacy of a teacher or master instructor gender, age, section of the section I mean that given in the Department of Public Education, the use of computers in important parts, the content of the use of the Internet, the status of reading and reading newspapers, television watching frequencies, television watching purposes, the frequency of using the Internet and the Internet when the counts are explained in different languages based on the responses to the data you want for exploitation features.

Research group consists of 205 teachers and master trainers working in Bornova and Karşıyaka districts of İzmir in 2015-2016. This study, which aims to target the media literacy levels of teachers and master trainers working within the

Public Education Center, is a descriptive and quantitative study of the screening environment.

In my research, "Media Literacy Levels was administered by administrative Adem Karataş studies and Media Literacy Level Determination Scale (MODSS len). In this study, media literacy levels of teachers and higher education staff vary from computer ownership to internet use and frequency of internet use. It was concluded that most of the teachers and master trainers were medium media literate and did not fully receive the messages in the media articles published in the programs.

My research group is one of 205 teachers and master trainers working in Bornova and Karşıyaka districts of İzmir in 2015-2016 education and training center. This research, which aims to target the media literacy levels of teachers and master trainers working in the Public Education Center, is a descriptive study in the screening model.

In this study, em Media Literacy Level Determination Scale MOD, which was conducted by Adem Karataş, was studied to measure media literacy levels.

In the analsin of the contan of this Scale, frequency, persenge, t test and anoda test were aplikede.

Keywords: Media, Media Literacy, Literacy, Teacher and Master Tutorial, Public Education Center, Media Literacy Education master trainers.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problemi Durumu

Bornova Halk Eğitimi Merkezinde Bilgisayar eğitmeni yani usta öğretici vasfıyla çalışan biri olarak günümüz halk eğitimlerde görevli öğretmen ve usta öğreticilerinin teknolojiye çok uzak olduklarını kendim birçok kez eğitim ve çalışma tecrübelerimle yaşamıştır. Bu tecrübelerden yola çıkarak halk eğitimi merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticiler ile bire bir görüşmelerim sonucunda teknolojiden uzak olduklarını hatta sayılarının da hiçte azımsanamayacak durumda oldukları tespit edildi. Günümüz teknolojisine ayak uyduran ülkemizde birçok kurum ve kuruluşta tüm iş ve işlemlerin bilgisayar başında yapıldığını hepimiz bilmekteyiz.

Haberleşmede, mektupların, kartpostalların ve telgrafların yerini e-mail (Elektronik Posta) olarak elektronik iletilerin alınmasından başlayarak bunları yapabilecek durumda olan topluma, eğitime ve öğretime yön veren öğretmenlerin ışığında teknolojinin kullanımı çok yaygın ve kolay hal alabilir. Bu fikir ışığında Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin Medya Okurazarlığı Düzeylerinin araştırılması gerekli ve dikkate alınmalıdır.

Araştırmaya benzer araştırmalar incelendiğimde öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlık düzeylerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Maalesef bu durumla ilgili araştırmalarımda Halk Eğitim Merkezleri'nde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin Medya Okuryazarlık Düzeyleri ile ilgili bir araştırmaya ve çalışmaya rastlanmamıştır.

Bilgi ve becerinin hayatımızda her alanda karşımıza çıkması bireyin doğumundan itibaren vardır. Hayatta tüm çabamızın öğrenme ve öğrenmenin izinde olmasından dolayı öğrenmeyi, öğrenmede beceriyi hayatımıza dahil eder ve bir şeyler öğrenmiş oluruz.

Bu sebeple günün şartlarına her alanda ayak uydurmamız gerekir. Bu sıralamanın başında teknoloji gelmektedir. Medya Latin dilinde vasıta manasında olan Medium'un çoğul halinden gelmiştir. Medya birçok yönden insanoglunun yaşadığı ve

maruz kaldığı toplumlara her türlü bilginin, eğlencenin ve eğitimin temel taşlarına sahip görsel ve işitsel iletim araçlarını kapsayan bir yaşamdır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde Medya iletişim araçları karşılığını bulmuştur (TDK, 2006).

Dolayısıyla medyanın yaşam veya iletişim ortamı olmasından kaynaklı kullanılması ile iletişimin kitle araçları (Dergileri, Gazeteleri, Özel veya Devlet Radyoları, birçok Televizyona bağlı kanallar ve İnternet, Cep Telefonu, Sosyal Medya) olarak tanımlamak mümkündür. Teknolojinin akıl almaz hızla ilerlemesi beraberinde medya iletişim araçlarının da artmasına olanak sağlamıştır. Bu ilerlemenin vasıtasıyla haberleşme kanallarının çoğunluğundan bilgiye ulaşabilirlik eskilere nazaran çok hızlı ve kolaylaşmıştır. Bu bakımdan bilgiye kolay ulaşmak güzelliklerini berber getirmiştir. Ancak bilgiyi ileten kanalların çokluğundan kaynaklı güvensizlikler, bilgi kirliliği, yanlış haber, aslı olmayan ifadeler gün yüzüne çıkarmıştır.

Çıkan hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar neticesinde Medya da doğruluk, gerçek haber, doğru bilgi, güvenilirlik gibi kavramların önemi iyice artmıştır. Medya ve iletişim araçlarının paralel olarak ilerlemesinde, amaçlarının aynı olduğu yani gerçeklik dışına çıkmadan kaliteli, doğru haber, doğru bilgi güvenilir bilgi olarak bize sunulmasından yoğun bir şekilde rahatsızlık mevcuttur. Bu rahatsızlığı aza indirmek için ulaşılan her bilginin sorgulanması, dayandığı kaynakların iyi araştırılması sağlanmadan kabul etmemek gerekir.

Bu nokta da seçici, bilinçli davranma becerisi ile bilgi olduğu gibi kabul edilmemeli doğruluğu araştırılmalıdır. Bundan dolayıdır ki gerçek bilgiye ulaşmanın yolu okumak, yorumlamak ve bir kısımda yazabilmektir.

2000' li yıllarda özel radyo ve televizyonların yaygın hale gelmesi ve internetin çok azda olsa kullanıcı ivmesi kazanmasıyla toplumun bir kısmı medyadan bilgi akışına dahil olmuştur. Bu bilgi akışının sebeplerinden bireyler üzerinde medyanın etkisi tartışılır hal almıştır (İnan, 2010).

Güncel hayatın her alanında karşımıza çıkan medya iletişim araçlarının bireylerde ister istemez etkileşimini sağlayacak olması kaçınılmazdır. Etkileşiminde kasıt araçların anlaşılması ve yorumlanabilmesidir. Hal bu durumu alınca okuryazarlığın kavram çıkışı olmuştur.

Okuryazarlığın genel olarak anlaşılabilir yanı içinde bulunduğun ortamın, çevrenin, şehrin kısacası her iletişim kurulan, temas edilen her durumlardır. Toplumu oluşturan bireyler ile ortak çalışmaları devamlı güncellenmek, yenilemek ve gerekirse yeni anlamlar katabilmek okuryazarlıktır. Her zaman ileriye dönük olmaktadır. Her yeni anlamlandırılan açıklama yeni medya okuryazarlığını da beraberinde getirir. Bilgisayar da okuryazarlık, medya da okuryazarlık olarak ifade edilebilir (Altun, 2005).

En sade anlamıyla okuryazarlığı ifade etmek; okuyabilmek, yazabilmek ve sayısal bilgileri yorumlayabilmek işlevine ulaştırmaktır. Okuryazarlık çevreyi somutlaştırabilmeli, farklı yeni değerler katabilmeli ve ifadeleri anlamlandırmada değişik simgeler uygulayabilmelidir. Okuryazarlığın en gözde basamakları olan bilgileri okuyabilme ve yazabilme becerilerinin amacında kullanılması en doğru gereksinimdir (Altun,2005)

Tüm bireylerin medya okuryazarlığına günümüz şartlarında teması vardır. Bu temas hayatının ayrılmaz bir bütünlüğüdür. İnsanoğlu yaşamın hemen hemen her alanında medya ile alakalı birçok durum ile karşılaşabilmektedir. Güncel medya okuryazarlık sınırlarını iyi öğrenen ve onu kendi içinde içselleştirebilen bireyler yaşamlarını kolaylaştırıcaktır ve yaşamında karşılaşabileceği olağanüstü sorunların üstesinden kolaylıkla gelebilecektir. Fakat bu sınırlılıkları iyi analiz etmek gerekir. Yanlış analiz edildiğinde acı bir tecrübe gibi yaşantının tüm anında insan karşılaşacağı zorluk basamaklarından biridir. Artık hayat medya ve okuryazarlığına denk gelmektedir.

Öğrenme bir önce edinilmiş doğru bilgiler yardımıyla yeni bilgiye ulaşmaktır. Medya okuryazarlığının en temel amaçlarından biri bireyi kullandığı medya kitle araçlarının bilgisayar, radyo, televizyon herhangi biri olabilir veya okuduğu dergi ve gazetenin ona gerçekten kolaylık sağlayabilmesidir. Bilgi teknolojilerini hayatımıza girmesi yakın bir zamanda olmuştur. Bu zaman içerisinde ki yaygınlaşan kullanım, ilerleyiş ve gelişim gözle görülebilir bir şekildedir.

Geçmiş tarihlerde yani eski de kalmış sayabileceğimiz kâğıtlar ve onların üzerine yazılan bilgiler, günümüzde flash bellek, kablosuz ağlar, dijital yayınlar, elektronik postalar, fiber optik ve yarı iletken devreler üzerine kaydedilmesi okuryazarlığın kavram anlamındaki temel yapısının vurgusu “araç” olarak

vurgulanmış ve gözler önüne sermiştir. Teknolojiye ayak uydurabilmek bazı durumlarda oldukça masraflı ve bir o kadar zordur. Teknolojinin içinde yoğrulan ve ayak uyduran toplumların bilgi seviyeleri yaşam kalitelerine, günlük yaşantılarına, ilerleyişlerine ve aile yaşamlarına yansımaktadır. Her geliştirilen teknolojik araç, yenilik adı altında kabul görse de görmede, bir kısım toplumsal yapımızın tekrardan teknolojiye meyilli oluşunu kabul edebilirsek dolayısıyla kabullenen teknolojinin kısmen kültürleri, çekirdek aile yapısını ve birçok toplumu şekillendirme potansiyeline sahip olduğuna inanabiliriz.

Teknolojideki gelişimin veya değişim okuryazarlığın anlam kavramını tekrardan şekillendirmesine sebep olmaktadır. Bireylerin gelişmesine, düşüncelerin farklı olumlu sonuçlara odaklanmasına, öğretmenlerin ve usta öğreticilerin katkısı büyüktür. Eğer toplumdaki bireylerin eğitiminde öğretmenlerin ve usta öğreticiler büyük öneme sahiptir. Öğretmen eğitimlerine gerekli önem verilmeli ve öğretmenleri çağın gerektiği niteliklerle uygun eğitim anlayışıyla yetiştirilmesi gereklidir.

Bilgiye sahip olmaktan çok okuryazarlıktaki becerilere hakim olmanın önemi ortaya çıkmaktadır (Henderson ve Scheffler, 2003).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; İzmir ilinin Bornova ve Karşıyaka ilçelerindeki Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Medya Okuryazarlığı Düzeylerinin incelenmesidir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda halk eğitimi merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlığı düzeyleri belirlenecektir. Cinsiyetlerine, bölümlerine, öğretim türlerine, bilgisayar sahibi olup-olmama durumlarına, internet bağlantılarının olup-olmama durumlarına ve gazete takip edip-etmeme durumlarına göre verilen değişkenlerle tespit edilecektir.

Öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlığı düzeyleri konularında hangi aşamalarda olduklarının incelenmesi, en iyi seviyeye ulaşmada engel olan

durumların ortaya çıkarılması, öğretmen yetiştirme ile ilgili alan ve kuruluşların çalışmalarına ışık tutması tutacaktır. Ülkemizde Halk Eğitim Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlığı üzerine bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.4. Problem Cümlesi

Bu tez çalışmasında problem cümlesi “İzmir Bornova Ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlığı düzeyleri’ nin belirlenmesidir.

1.5. Alt Problemler

1-Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin bazı özelliklerine ve eğitim durumlarına bakılarak (cinsiyet, bölüm/kurs verdikleri alanlar, öğretim türleri ve liseden mezun oldukları puan türü) kapsamında medya okuryazarlığı düzeylerinin arasında fark var mı?

2-Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin bilgisayarlarının var olup-olmamasının medya okuryazarlığına etkisi nedir?

3-Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin internete sahip bağlantılarının var olup-olmamasının medya okuryazarlığına etkisi nedir?

4-Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin gazeteleri okuyup-okumaması durumlarının medya okuryazarlığına etkisi nedir?

5-Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin televizyon karşısında geçirdikleri zamanın medya okuryazarlığına etkisi nedir?

6-Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen öğretmen ve usta öğreticilerin televizyonda tercih ettikleri içeriklerin (Haber, Spor, Dizi, Belgesel gibi) medya okuryazarlığına etkisi nedir?

7-Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin internette geçirdikleri zamanın medya okuryazarlığına etkisi nedir?

1.6. Sınırlılıklar

1-Çalışma 2015-2016 eğitim öğretim yılı İzmir ilinin Bornova ve Karşıyaka ilçelerinin Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilere ait veriler ile sınırlı olacaktır.

2-Araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin gerçeklere dayalı düşüncelerini yansıttığı kabul edilmiştir.

3- Bilgi edinme yollarından anketin örnekleme bu çalışma için de kabul görmektedir.

1.7. Tanımlar

Halk Eğitim Merkezi: Ülkemizde 7'den 70' e tüm halkımızın faydalanabildiği okul saatlerinin dışında akşam ve haftasonlarında dahil olduğu birçok meslek kurslarını, el sanatları kurslarını, genel kültür kurslarını ve okuma yazma kurslarını bünyesinde barındıran Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı büyük bir eğitim yuvasıdır (MEB, Haziran 2011/2645 <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1242.pdf>).

Usta Öğretici: Millî Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde mezuniyet şartı bazı nadir bölümlerde ilkokul dahi olabilen ve doktora ya kadar çıkabilen tüm branşlar da ek ders ücreti karşılığında ve bir eğitim-öğretim yılında 11 aydan fazla çalıştırılmayan öğretmen adı altında Halk Eğitimi Merkezlerine hizmet eden kişi veya kişilerdir (MEB Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği). 11 Nisan 2018. Resmi Gazete(Sayı:30388).ErişimAdresi:<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/04/20180411-13.htm>).

İletişim: Herhangi bir düşüncenin, duygunun veya bilginin bir kimseden başka bir kimseye konuşma yoluyla, el, kol yordamı ile bazı iletişim araçlarının yardımlarıyla aktarılmasıdır (A.Baltaş ve Z. Baltaş, 1992, s.20, Karataş, 2008).

İletişim Araçları: Günümüzde yazılı görsel ve sözlü olarak bilgi akışını sağlayan teknik araçlardır (Karataş, 2008).

Medya: İletişim ortamı, iletişim araçlarını (dergi, radyo, gazete, internet) ifade etmektedir (TDK 2013).

Okuryazarlık: Toplumda anlam yüklenen iletişime ait sembolleri etkin bir şekilde kullanma açısında yeterlilik sağlayabilmektir (KELLNER, 2001).

Medya Okuryazarlığı: Somut veya Soyut bazı iletişim araçlarının iletmek istedikleri mesajlara kavuşmak, onları analiz etmek, yorumlamak ve değerlendirilebilirlik ifadesine karşılık gelmektedir (Thoman, 2007).

İKİNCİ BÖLÜM

2. Okuryazarlığın Kavram Anlatımı

Okuryazarlık kavramının arttığı düşünülen 1990 yıllarında uluslararası güce sahip olan 193 ülkeyi bünyesinde barındıran Birleşmiş Milletler “uluslararası okuryazarlık yılı” açıklamasıyla öneminin arttığı söylenebilir (Bawden, 2001).

Okuryazarlığı tüm hayat çerçevemizde barındırdığımızdan sınırlamak pek mümkün değildir. Birçok alan da okuryazarlık vardır. Bunlardan birkaçı: Ağ (internet) okuryazarlığı, kültür ve toplum okuryazarlığı, bilgi teknolojileri, dijital okuryazarlığı, medeniyet okuryazarlığı, dünya-global okuryazarlığı, vatandaşlık okuryazarlığı, bilim-teknik okuryazarlığı, eleştirel okuryazarlığı, elektronik okuryazarlık, iş ve çalışma okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, tüketici okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, siyaset okuryazarlığı ve kitaplık okuryazarlığıdır (Snavely ve Natasha, 1997)

Okuryazarlık kavramının salt okumadan ve yazmadan ibaret olduğunun düşüncesini yakın zamanlarda bilginin ve teknolojinin artmasından kaynaklanan farklılıkların yaşandığı ve okuryazarlıkta “beceri tabanlı” olduğu belirtmektedir. “Beceri tabanlı” okuryazarlığın çeşitlilik bakımından geniş bir yelpazesinin olduğu belirtmektedir. Sayılabilecek beceri tabanlı okuryazarlıkları ağ (internet) okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, dijital okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, kitaplık okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, olarak belirtilebilir (Bawden, 2001).

Bilime uygunluk, kültüre olumlu bakışından ve sosyal uyum içerisinde olan okuryazarlığı ve ona bağlı olan türlerini eğitim uzmanlarının önemli olarak gördüğü

bilinmektedir. Öğrenme ve beceri kazanma yönünden etkin bireyin daha ilgisini çekebilen okuryazarlığı türlerini alt basamakları ile birlikte sunulabilirken, yerinin çok farklı olduğunu ve bütün okuryazarlık türlerinin anlaşılmasına yardımcı olan bilgi okuryazarlığının olduğu söylenebilir. Yakından ilişkili olan birçok okuryazarlığın örneğin internet okuryazarlığıyla bilgisayar okuryazarlığının ve teknoloji okuryazarlığıyla elektronik okuryazarlığının yakınlıkları beceriler açısından benzerdir (Breivik, 2000).

Göz ardı edilmeyen Medya okuryazarlığının ilişkisi bulunan okuryazarlıklar aşağıda ifade edilmeye çalışılmıştır.

2.1. Data (Veri) Okuryazarlığı

Data (Veri) okuryazarlığı, birçok farklı açıklamalardan veriye ulaşmak, ulaşılan veriyi verimli halde yerine getirebilme becerilerinin bütünüdür. (Polat, 2005). Data (Veri) okuryazarlığının diğer ifade de karşılığı, veriyi toplama, analiz etme, şekillendirme ve aktarma becerilerinin tümüdür (Erdem ve Akkoyunlu, 2002).

Data (Veri) okuryazarlığının genel olarak hedeflerinin belirtilmesinde toplanan verinin alınması, aktarılması ve doğru ifade edilmesi becerisidir. Bireylerin sürekli öğrenmesinde üstlendiği rol bakımından etkin karar verme, çalışmacıya “kapsamlı beceri” yükleme ve sorun çözme bakımından önemi büyüktür. Bunun yanı sıra bireyin gerçek yaşamında ve iş hayatında daima öğrenmeye açık olmasında fayda sağlamaktadır (Polat, 2005).

2.2. Bilgi (Veri) Teknolojileri Okuryazarlığı

Bilginin toplanmasında ve kaynakların elde edilmesinde bilgi teknolojileri yardım eder. Bilgi (veri) teknolojileri yapısında elektronik veriler, haberleşmeyi sağlayacak aletleri ve uzaktan erişim sağlayıcıları sayesinde oturduğumuz yerden ulaşabileceğimiz ihtiyaçlarımıza cevap verebilmektedir. İnsanlar bilgi teknolojilerini kullanarak bilgiye dahakolay ulaşmaktadır. Bilgi (veri) teknolojilerinin en çok yararlanıldığı alan eğitim alanıdır. Bunlar bilgisayar, projeksiyon olarak sayılabilir (Bruce 1994, Plotnick 2000).

Yenilikleri kavramak, gelişmelere uyum sağlamak için teknoloji okuryazarlığı, bilgi teknolojileriyle değerlendirmeleri ve kullanılabecerilerini kapsamaktadır. Bilgiye erişim bilgi teknolojilerinin iyi kullanımından sonuç olumlu olur. Veriye ulaşmak bilgi okuryazarlığıyla beraber bütündür. Bu bütünlüğü sağlamak bilgi (veri) okuryazarlığının içinde bilgi (veri) teknolojileri okuryazarlığını besleyen beceridir (Polat, 2005).

20 yıldan az olan eğitimdekullanımı artan yenilik yani teknoloji ifadesinin sözlükteki açıklaması “Bir sanayi dalı ile ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç ve gereçleri kapsayan bilgi” biçiminde açıklanmıştır (TDK, 2006).

Teknolojinin ifadesine karşılık yapılan başka açıklamada teknoloji, neyi nasıl yapılmasıdır (AAAS, 1993).

2.3. Bilgisayar Okuryazarlığı

Diğer okuryazarlıklardan biraz daha geniş içeriğe sahiptir. Bilgisayar okuryazarlığı teknoloji okuryazarlığı ve bilgi teknolojileri okuryazarlığının bir başka ifadesidir. Bilgi teknolojileri; teknoloji okuryazarlığını ve bilgi teknolojilerini bünyesinde barındırmaktadır. Dolayısıyla teknolojiyi iyi kullanabilme becerisine sahip bir bireyin bilgi okuryazarlığı da o derece iyi olduğunu gösterir. Günümüz şartlarında bilgi, teknolojinin yardımıyla iletiler, aktarılır ve dağıtılır (Zhang, 2001).

Bilgi okuryazarlığının becerisini geliştirmiş bireyin yapabileceklerinin en başında teknoloji ile arasının çok iyi olması gerektiğini, bunun yanında bilgisayar okuryazarlığı ve yazma becerisinin yetisine hakim ve sahip olduğudur (Rader 1991).

Bilgi (veri) okuryazarlığı ile bilgisayar okuryazarlığı aynı anlamlara gelmemektedir. Ancak bilgi okuryazarlığı daha kapsamlı bir alana sahip olduğu için bilgisayar okuryazarlığını bünyesinde barındırmaktadır.

Bilgisayar okuryazarlığında, bilgisayarın temel işlevlerini yürütecek ekipmanları (klavye, fare, yazıcı, projeksiyon gibi) ve bilgisayar da kullanılan paket programları kullanabilme yeteneğidir. Bu yetenekler, bilgisayarın açılmasından kapanmasına kadar tüm iş ve işlemlerin bilgisayarda yapılabilmesini kapsamaktadır. Bu kullanım zamanında bilgisayarı kullanım amaçlarını ve kullanım zamanını iyi ayarlayarak kullanılmasıyla ilgili yanıtları da çözüme kavuşturmaktadır. Bu bakımdan

bilgisayarı yönetebilme, bilgiye ulaşabilme, veriyi aktif kullanma ve alınan verinin yorumlanabilmesi için teknolojik araçların başında bilgisayar gelmektedir (Akkoyunlu1996, Zoller ve David 1996, ISTE 1998, Bilgi teknolojileri 1999).

2.4. Ağ (İnternet) Okuryazarlığı

Globalleşen dünyada artık kitaplardan araştırma ve bilgi öğrenme azlığına doğru gidilmektedir. Bu sebepten bilgiyi araştırırken bilginin kaynaklarına ulaşmak, bulunan kaynaklardan faydalanmak ve daha farklı kaynakların oluşumunda dijital ağlara yöneltmeyi yaygınlaştırmıştır. Günümüzde aynı anlamı ifade eden okuryazarlıklar vardır. Bunlar ağ, ağ (internet) ve bilgisayar okuryazarlıklarıdır (Bawden, 2001).

2.5. (e- Okuryazarlık) Elektronik Okuryazarlık

Bireylerin bilgilere dijital araçlar yardımıyla elektronik ortamda ulaşması için gerekli olan becerilerdir. Özellikle elektronik araçlardan kasıt bilgisayar ve bununla beraber çalışmayı sağlayan hazır programlar, veritabanları, bilgi bankaları, veri hatları ve dijital verilerin kullanılmasıyla tüm yeteneklerini tamamlamaktadır (Revised IT, 2003).

2.6. Eleştirel Düşünme Becerileri

Bilgisayar yardımıyla internet ağları üzerinden ulaştığımız bilgilerin güvenilirliği az veya çok olabilir. Bunu tahmin etmek biraz güçtür. Hal böyle olunca şüpheli yaklaşımlar, sorgulama sorunlarını oluşturmuştur. Eleştirel düşünme becerileri, aynı olmayan düşüncelerin incelenmesi, eksik veya yanlış verinin elenmesi, eksik veya tam verinin ayırımına varılması, verinin güvenilirliği araştırılması, peşin hükmün bir yapı aracılığıyla verilerin doğru organize edilmesi ve sunulmasıdır. Eleştirel düşünme becerileri, bilginin elektronik ortamda elde edilebilirliğinden sonra daha fazla önem kazanmıştır. Eleştirel düşünme becerilerinin akademik çalışmalarda önemi yüksektir (Bruce 1994, Grafstein 2002).

2.7. Eğitim ve Okuryazarlık

Okuryazarlık, çevremizde var olan iletişim çeşitlerini faydalı olarak kullanma yeteneğidir. Okuryazarlıklarda yenilikleri öğrenmek, kurallar çerçevesinde düzenlemelerle farklı deneyimlerde beceri geliştirmeyi sağlar.

Okuryazarlıklar, farklı ifadeler veya açıklamalar neticesinde eğitim ve kültürel deneyimlerde toplumsal olarak dizayn edilir. Bilgi teknolojisinin kullanımı açısından hakim olanların olmayanlara göre eğitim farkları asgariye indirilmedikçe bazı değerlere ulaşmak zorlaşacak ve bireyler arasında kısım farklılıklar olacaktır. Çünkü bilgi teknolojisinde yenilik ve yeni beceriler hızlı bir şekilde gerçekleştiği için fark büyüyecektir.

3. Medya Okuryazarlığı

Günümüz şartlarında medya mesajlarına çok hızlı ve çok yönlü erişebilmek mümkün. Bu mesajları algılamada yanılmayan bilgiye hakim olma ve sonuçta alınan mesajlara karşılık yorumlayabilme ve bilgi üretmede olumlu yönleri kapsayan medya okuryazarlığının bir grupta kontrol yapabilen ve denetim yapabilme gücü veren, yaşadığımız dünya ve medyadan oluşturulan elektronik dünya arasındaki bağların hissedilmesini belirtmektedir (Komisyon,2007).

Medya veya medya okuryazarlığı ifadelerine baktığımızda “literacy” yada okuryazarlık açıklama olarak “okuma yeteneği” ifadesine karşılık gelmektedir. “Literacy” sözcüğü arada “Visual Literacy” ifadesini hatırlatmaktadır. “Visual Literacy” ifadesi televizyonu çağrıştırdığından medya okuryazarlığı vurgulanmaktadır (Potter, 2001).

Medya okuryazarlığı mesajları bilgi süzgeçinden geçirme, mesajları yorumlama ve mesajların ilettiği vurguyu iletmektir (Baran & Davis, 2003).

Ek olarak bu ifadelere medyaokuryazarlığı ile ilişkili olan iletişim araçlarında, yazdırılan komutların, üretilen iletilerin ve bu iletilerin içinden alınarak yorumlanması ve bu yorumlamanın vermiş olduğu etkinin anlaşılmasıdır (Baran & Davis, 2003).

Medya okuryazarlığının en başında medyayı okumayı ve medyayı yazmayı

gerektirir. Bu okuma ve yazma yetisi hem eleştiri hem de etkin katılımı beraberinde getirecektir. Bu da çok yönlü önermeleri, fikirleri ve içerikleri bir araya getireceğinden doğal olmayan, değiştirilebilir ve tam anlamıyla olmayan bir ifade ortaya çıkmış olur. Her gün karşımıza çıkan medya iletilerine maruz kalmaktayız. Bu çeşitliliğin hayatımızın içerisinde olması zamanla bizleri etkileyecek ve değişime uğramamızı sağlayacaktır. Medya Okuryazarlığı Merkezi kurucusu ve Başkanı Elizabeth Thoman; kişilerin medyada sadece izledikleri ürünleri incelemekte sorumlu olmadığını ama ürünün yapılış aşamalarında aktif olmaları hassasiyetlerinde olmalarını önemsemektedir (Thoman, 2007).

Sirkka Minkkinen adlı araştırmacı 1978 yılında sistemli açıklamasıyla şunları ifade etmiştir. Medya okuryazarlığının kapsadığı konuların felsefe konularından, bilimsel konulara kadar yayıldığını belirtmektedir. Sirkka Minkkinen ilham aldığı Harold Lasswell araştırmacısının geliştirmiş olduğu iletişim için bazı sorular vardır. Bu sorulardan bazıları şunlardır kim, kime, neyi, hangi şartlarda, nasıl ve neyi kapsadığını ifade eden bu kapsamlı sorulardan yola çıkarak kitle iletişimi eğitiminin içindekiler başlığını yayınlamıştır (İnceoğlu, 2005).

- 1- İletişimin tarihi
- 2- İletişimde üretimi
- 3- Ne sorusuna aranan cevap
- 4- Kime, hangi şartlarda ile sorunu

Sonuç olarak tanımlar açıklamalar toparlandığında medya okuryazarlığı medyanın bize iletmek istediği mesajları daha iyi bir şekilde anlamamız için kullandığımız bir durumdur.

3.1. Medya Okuryazarlığının Eğitimi

Medya okuryazarlığı alanıyla ilgi olan bazı bilirkişiler medya okuryazarlığı öğretim tekniğinin ve öğretim konusunun kapsamında olmasını vurgulamaktadır.

Hobbs adında ki araştırmacının medya okuryazarlığında iyi olmanın yani iyi öğretmeyi başarmak üç yolla olduğunu savunmaktadır (Hobbs, 1998).

1. Medyayı kullanarak öğretim.
2. Medyanın içeriği bilgileri ile öğretim

3. Medyanın öğrenilmesinden kaynaklı tecrübeleri birleştirerek örnekler veya senaryolar üretmek (Hobbs, 1998).

3.2. Eleştirel Yönüyle Medya Okuryazarlığı

Medya okuryazarlığı telefon, faks, televizyon, gazete, internet ve tüm elektronik medyayı kapsamaktadır. Bu alanda tüm insanların maruz kaldığı televizyondaki reklamlardan, araçta veya evde dinlediğimiz radio programlarından, gazete yazısından hatta giydiğimiz kıyafetteki yazılı baskıdan iletilen medya mesajlarının sonucunda toplumun haberdar olması önemlidir.

Maruz kaldığımız bu mesajlara karşılık, kişilere yaşamı ne yönde etkilediğini bireysel seçimlerine ne kadar yön verdiğini görmeleri açısından ışık tutacaktır. Toplumun verileri mantıklı algılamasını ve üretiminde yardımcı olabilecekleri çözüm yolunda pratiklik sağlayacaktır.

Silverblatt araştırmacısı 1995 yılında medya okuryazarlığında 5 ana ögenin olduğunu savunur ve aşağıdaki gibi listeler.

1. Topluma etki eden kavramlardan medya ögesinin varlığını belirtmek,
2. Kültür açısından anlaşılır olmayı medya yardımı ile çözebileceğini belirtmek,
3. Kitle iletişim işleyişlerini anlamak,
4. Medya iletilerinin iyi öğrenilmesi, yorumlar yapılması için alternatifler geliştirebilmeyi belirtmek,
5. Bunları bütünüyle birleştirdiğimizde medyada yorumlama ve idrak becerisinin arttığını gözlemleneceğini belirtmektir.

Medya okuryazarlığı, başka eğitim düşünceleri, kavramları, teorileri, araştırmaları, izahatları, teknikleri, koşulları, kazanımları, istekleri ve bunların sonuçlarını içine alan genişlikte olduğu görülmektedir (Hobbs, 1998).

Medya okuryazarlığı hakkında Sonia Livingstone'nin yayınlamış olduğu makalesinde kavramın en genel açıklamasını ele alarak, bilgiye erişim (Access to information), bilgiyi çözümlenme (analysis to information), bilgiyi değerlendirme (evaluation to information) ve yeni bilgi (new information) ifadelerinin açıklamasını belirtir. Araştırmacıya göre her yönlendirilen mesajlara ulaşmayı sağlamak onları çözümlenmek veya yorumlayabilmek için gerekli bilgiye ve eğitime ulaşılmadığını

bilmek gerekmektedir (Livingstone, 2004).

Değerlendirme safhası medya okuryazarlığının en değerli kısmıdır. Fakat bu can alıcı kısımda birçok sorunlarla karşılaşmak mümkündür. Medya da ürün yaratma konusunda izleyiciyi hep bir iletiyi alan nokta olarak içeriğe dahil edildiği gözlenmektedir.

Mesaj üretme yeteneği olan bireylerde ve hatta çocuklarda medya iletilerine karşılık becerilerinin ve bilinçlerinin daha yüksek olduğu savunulmaktadır (Livingstone, 2004).

Medya okuryazarlığının üzerine bu kadar konuşmalar bu kadar araştırmalar sonucunda birçok tanımının olduğu fark etmiş durumdayız. Medya okuryazarlığının çok yönlü olduğu, göreceli olduğu, bireyden bireye, toplumdaki topluma göre değiştiği, izleyici odaklı olduğu, bilgiye, göre değiştiği, genel anlamda çoğu kişinin bir kısmı da olsa medya okuryazarı olduğu, tam olarak kimsenin medya okuryazarı olmadığı, kısaca tüm yönleriyle bakıldığında karmaşık bir kavram olduğu, yani basit olmadığı anlaşılmaktadır (Potter, 2001).

İki farklı medya okuryazarlığı düzeninin olduğunu belirten Potter'a göre; bu iki düzeninde kişiye medya mesajlarının alınması ve alınan mesajların yorumlanmasının üzerinde bıraktığı etkisine bağlı olarak değişmektedir (Potter, 1998).

Medya okuryazarlığında bulunan içeriklerin farkındalıklardan en önemlisi beceri gelişimini sıralamaktır. Bu sıralamada;

- Medya iletileri yapımcılarının bu iletileri yaparken iletilerin içerik kapsamında bazı noktalarda anlaştıklarını ve bu anlaşmanın sonucuyla üretilen içeriklerin biçimlendirilmesini bilmek,
- Medyanın kökenini, gelişimini işleyişini bilmek,
- Medyanın sektörünün izleyici kitlesini ne şekilde gördüğünün farkında olmak,
- Medyada etki ve iletilerin kapsamlı olduğunu bilmektir (Potter, 1998).

Potter araştırmalarına göre medya okuryazarlığında sekiz evreli başlıklar sıralamıştır.

3.3. Medya Okuryazarlığında Sekiz Evreli Başlıkların Sıralanması

1. Ana maddeleri analizlerle ve araştırmalarla öğrenmek.
2. Medya dilini öğrenmek
3. İletiyi (mesajı) doğru öğrenmek

4. Şüpheli yaklaşımın ve yorumlanmanın geliştirilmesi
5. Çok yönlü ilerlemek
6. Yaparak tecrübe edinmek
7. Doğru yerde ve zamanda eleştirmek (bilinçli yorumlama)
8. Vatandaşlık hüküm ve sorumluluk bilincinde olmak

Potter medyaya aktarılan tanıtım için bazı şemalar sunmaktadır. Bu şemalar, bireyde aklında tutacaklarını düzenlemek ve bu düzenlemeyi sınıflayabilmek adına kurguladığı düzendir (Potter, 1998).

Şemalar:

- Anlatı şemaları (sıralı akış şematini bilmek),
- Karakter şemaları (tek düzen yargıları ve örnekleri bilmek),
- Dekor şemaları (mekân özelliklerini bilmek),
- Tematik şemalar,
- Retorik şemalardır. (güzel söz söylemeyi ve hitabet üsluplarını bilmek)

Şemalar arasında geçişler olabileceği gibi aynı zamanda birleştirme ve eklemede yapılabilir (Potter,1998)

4. Medya Okuryazarlığı Kavramının Doğuşu ve Gelişme Süreci

1930 yılların sonlarında Kanadalı Harold Lasswell'in adlı araştırmacının savunduğu "hipodermik iğne teorisinin" ilk Kuzey Amerika'da bulunan iletişim kitle araştırmaları ve konunun etkilerinin üzerine çalışmalarından başladı. İnsanların, medyanın hızlı ve sürekli olarak etkisine karşılık savunmasızca kaldığı bir durum olarak gözlemleniyordu (İnceoğlu,2005).

İnsanların kitle iletişim araçlarından aldıkları hizmetler sorgulanmaya ve insanların medyadan nasıl sonuçlar aldığını, medyayı hangi doğrultuda kullanıldığını öğretmek için araştırılmasına başlandı. Medya okuryazarlığı kitle iletişim araçlarıyla aynı doğrultuda ilerlemeler kaydetti.

UNESCO 1960'lı yıllardan günümüze hep medya eğitiminin üzerinde durmuştur.1982 yılında Almanya'da yayınlanan bir bildiri de birçok ülkenin uluslararası uzmanlarından oluşan toplantısında medya eğitiminin önemini savundu.

Bu bildirgenin yorumlamaları kuvvetlendirmede toplumun en önemli yapı taşları olarak önce ailede, öğretmenlerin aktarımlarıyla, medya personelleri ve medyanın karar odaklarının net bir hükümlerinin olduğunu belirtilmiştir (Buckingham, 2001).

Uzmanlardan oluşan toplantının ardından yayınlanan bildiride sorumlulara aşağıda sıralanan görevleri yerine getirmeleri için çağrı yapıldı:

- Medya kullanıcıları tarafından okul öncesi eğitimden, üniversite eğitimine ve daha sı yetişkin eğitime kadar olan tüm eğitim boyunca bilgi, yetenek ve tutumları geliştirmek amacıyla, detaylı medya eğitimi programlarını başlatılacak ve desteklenecek.
- Uygunluk bakımından bu programlar medya ürünlerinin analizi, farklı düşünce ve ifadeler araçları olarak medyanın kullanımını ve medya iletimlerinin verimli kullanımını ve katılımını desteklenecek.
- Verilerini ve medyaya karşı ilgi ve alakalarını artırmak amacıyla öğreticilerin daha çok gelişmeleri için eğitim programları hazırlanacak. Bu eğitim programına en uygun öğretim teknikleri ile öğreticilerin bilgi donanımı sağlanacak.
- Medya eğitimi birçok etkinlikler ile desteklenecek. Medya eğitimi özendirme açısından birçok bilimlerin içerisinde alanlarında araştırma yapılacak.
- Medya eğitiminde hedeflenen eylemleri desteklemek ve güçlendirmek adı altında UNESCO öncülüğünde belirlenen ve karara bağlanan çok uluslu çalışmalar yapılacaktır.

Kanada'da 1960 yıllarda medya okuryazarlığı çalışmaları "ekran eğitimi" ile başladı. 1969 yılında ise Toronto eyaletindeki York Üniversitesi'nde bütün ülke genelindeki medya eğitimcilerini bir araya toplayan Kanada Ekran Eğitimi Birliği çok geçmeden 1970 yılında bir durgunluk yaşandı. Ardından 1980 ve 1990 yıllarda ilkokul ve ortaokulların yeniden aktif hale geldiğini, 1999 yılında Kanada'da medya okuryazarlığı dersinin" İngilizce Dil Sanatları" dersinin müfredatına dahil edilmiştir (İnceoğlu, 2005).

UNESCO'nun desteklediği Medya konulu tüm konferanslarda, tanıtımlarda alanında uzmanları bir araya getirerek birçok ülkede karşılığını bulmuştur. UNESCO'nun Paris ve Sydney'de hitap ettiği kitle çocuklar ve medya hakkında araştırma ağlarının gelişimini duyurmaktır ve bu konuda da başarılı olmuştur. Medya okuryazarlığında en zor sıkıntılı geçen dönem 1980 yılları boyunca, dünyada medya

okuryazarlığının önünü kesecek pek çok olumsuz etki gündeme gelmiştir. Bunca negatif durumların getirisinde, eğitimler, medya ifadelerinin sınıf ortamında kullanılmasıyla dikkate alacak temel öğretim noktaları olan önemli, hassas bulgular kapsamında anlaşmışlardır. ABD de Avustralya, İngiltere, Kanada gibi bazı ülkelerin medya okuryazarlığı eğitimleri anlaşmaya varmışlardır (İnceoğlu, 2005).

4.1. Medya Kavramı ve Medyanın İşlevleri

Medya Latin dilinde vasıta manasında olan Medium'un çoğul halinden gelmiştir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde Medya iletişim araçları karşılığını bulmuştur. (TDK, 2006). Tüm hatlarıyla bakıldığında karşımıza (gazeteler, dergiler, özel veya Devlet radyoları, telefon, televizyon, faks ve internet) olarak çıkmaktadır. Birçok bilim insanı 20. yüzyılı iletişim çağı olarak tanımlamaktadır. Bunun sebebi net anlaşılır bir biçimde kitle iletişim araçlarının büyük bir çoğunluğunun bu yüzyılda insanlarla tanışması ve hızlı bir şekilde her alana girmesi önemli bir faktördür.

1980'li yıllarda kitle iletişim araçlarının birbirleriyle temasta olduğu aynı kuruluşların etrafında işlediği bütünleştiği gözlemlenmiştir. Hal böyle olunca medya kavramı kitle iletişim araçları kavramının yerini almaya başlamış ve günlük hayatta ve işleyişe dahil olmuştur. Medya kelimesi artık ortam ve araçlarıyla bir bütünlük sağlamıştır. Toplum da iletişimin sağlanmasında medyanın rolü 1980'li yıllar da artmıştır. 1980'li yıllarda ekonomide ve teknolojide yaşanan hızlı ve etkili değişimler medyanın çevresinde önemli değişimleri sağlamıştır (Kaya, 1985).

Bu dönemde hızla yayılma sağlayan medya kuruluşları ciddi yatırımlar yaparak kitle iletişim ağını kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirmişlerdir. Bu durum medya kuruluşlarını birer şirketler grubu haline getirmiş ve temelinde, pek çok iletişim yerlerinin tek elde toplanması anlamına gelen çapraz tekelleşme sorunu tartışılır olmuştur (Kaya, 1985).

Günümüzde medyanın yeri küçümsenemez. Toplumda yaşamın belirleyicisi olarak görülebilir. Modern dünyanın içinde yaşayan insanların çoğu yaşamı medya aracılığıyla öğrenmektedir. Toplumdakiler medya imkânlarıyla sosyal olmakta, haberdar almakta, eğitim almakta ve eğlenmektedir (Kaya, 1985).

Modernleşmiş yaşamın her alanında ve anında olan kitle iletişim araçları ile birlikte bir bütün olarak yaşamak kaçınılmaz hal almıştır. Yapılan araştırmaların bazılarında serbest zaman etkinliği olarak televizyon seyretmek olarak görülmektedir.

İnternet tüm yönleriyle işimizi kolaylaştıran çok az sürede ve hızlı bir şekilde bilgiye ulaşma imkânı sağlamaktadır. Elektronik ortamda bulunan bazı kitapların internette yayınlanan örneklerine ulaşmak oldukça kolaydır. Doğal olarak iletişim imkânları arttırmasıyla insanların daha az efor harcayarak iletişim kurmasına da olanak sağlamaktadır.

İnternetin hayatımıza girmesiyle birçok alanda kolaylıklar yaşamış durumdayız. Mektubun, telgrafın yerini alan e-mail (elektronik posta) anında iletişimi sağlamaktadır.

İnternetin bilgiye ulaşmada faydalarının çok olduğunu herkes bilmektedir. Örneğin uzak eğitim adı altında eğitim veren bazı üniversitelerin bölümlerinden mezun olmak en güzel örnektir. Böyle bir durumda uzaklar yakın olabilmekte ama yakınımızdakilerden de uzaklaşma söz konusudur.

Yalnız bunlar internetin faydaları olarak sıralanabilirler ancak internetin diğer yüzüyle karşı karşıya kalındığında bireyleri kendine bağlayacak araçlara sahip gerçek olmayan sanal ortamda zaman kaybı yaratacak birçok eğlence konularının olduğunu bildiğimiz bir gerçektir.

4.2. Medyada Başlıca İşlevler

Medya hayatımızda, toplumumuzda birçok gerekli işlevleri vardır. Hızla ilerleyen teknolojinin yaşam içerisinde medyanın kullanımını arttırmakta ve artan bu kullanım bağımlığa dönüşmekte bu sebeple medya hayatımızın her alanında yer almaktadır.

4.2.1. Kamuoyu Oluşturma

Medya bir güç olarak kamuoyunda yerini alır. Bu sebeple özellikle de mevcut devlet mekanizmasını, siyasi kuruluşları, kurum ve kuruluşlarını, işyerlerini gibi kamu vekili olarak kontroller ve çıkan herhangi bir eleştiri konusunda eleştirme yetkisinin varlığını ve bu noktada medyanın hiç azımsanamayacak özelliğini vurgulamaktadır.

Medyanın sorumluluğu denetim ve eleştiri olarak kamuda karşımıza çıkıyor. Medya laikiyle denetim ve eleştiryi yapamazsa, görevini yerine getirmemiş olur. Medyanın en can alıcı ve önemli durumu toplum yararına ihtiyaç duyulan tüm alanlarda, toplum adına liderlik ederek kamuoyunu oluşturmada aracılık etmektir. Bu can alıcı durum toplumun ve kamuoyunun vicdanı vazifesini görür (Karataş, 2008).

4.2.2. Eğitim

Eğitim başlı başınca çok önemli bir yere sahiptir. Çocuklara ve gençlere dolaylı olarak zihinsel gelişimde yarar sağlarken bir yandan da eğitimlerinin gelişmesine mesajlarla destek olur.

Medyada kamu ve özel kurum ve kuruluşlarının eğitime yönelik duyuruları, yatırımları, teşvikleri dikkat çekicidir.

4.2.3. Eğlendirme

İnsanlar bazı durumlarda eğlenmek rahatlamak için medyaya ihtiyaç duyar. Medya insanlar için günün stresli yorucu işleyişinin ardından haberlerden çok, eğlenmeye yönelik programlarla vakit geçirmeyi tercih ettikleri sığınacakları limandır. Bu konuda televizyonun önemi hiç yabana atılamayacak kadar büyüktür kısacası eğlence için aranan liman televizyondur.

Yayınlanan programlar vatandaşa günün her anında sıkıcı ortamından kurtulma imkânı vermektedir. Böyle bir durum dolayısıyla televizyona bağımlılığı artırmış devamında ise televizyon yayın idarecileri eğlence programlarının sayısını arttırmışlardır. Eğlence programlarının başında spor, müzik, mizah, drama ve çok azada olsa belgesel alanları vardır.

4.2.4. Haber ve Bilgi Verme

Haber ve veri aktarma medyanın dikkat edilmesi gereken ve önem arz eden işlevlerinden biridir. Her ne konu olursa olsun fark etmeksizin topluma bilgi ve haber buradan verilmektedir.

Bize ulaşan bilgilerin geliş öyküleri uzun bir maraton sonucu hizmetimize sunulmaktadır. Bunlar birçok aşamalardan geçerek işlenmekte, kayıt altına alınmakta ve iletişim araçlarıyla servis edilmektedir.

Toplumların yaşadıkları dünya hakkında bilgilerinin fikirlerinin şekillenmesinde, medyanın rolü çok büyüktür. Toplumların gelişiminde bilgi, fikir ve haber belirleyici olmaktadır. Toplum, medya yoluyla bilgilenirken, aynı zamanda yönlendirilmiştir olur; bu bakımdan medyanın güçlü olduğu tekrarlanarak bizlere yüklediği sorumluluk büyüktür.

4.2.5. Kültürel Değerlerin Korunması

Her şeyde olduğu gibi doğru kullanılan tüm imkân veya sınırlılıklar medya kısmında geçerlidir. Kültürler bizim geçmiş mirasımızdır. Geçmiş mirasımızı ve kültürümüzü ileriye taşımak medyanın doğru kullanımıyla sağlanır. Geçmiş mirasımızda bulunan edebiyat, şiir, resim, yaşam biçimi, ekonomi gibi tüm faaliyetlerin medya yardımı ile tanıtılır ve medya yardımı ile öğrenilirler.

4.2.6. Tanıtım

Tanıtım demek medya demektir. Ne işle meşgul olursanız olun medya tüm işlevlerin içerisinde, kenarında veya bir şekilde bir noktasındadır. Bir işin temeli ekonomisi, tanıtım ve pazarlama konusunda tüm yükü almıştır. Tanıtım ve pazarlamanın en sağlam dayanak aracı medyadır.

4.2.7. Toplumlaştırma

Medyanın toplumlaştırmadaki görevi azımsanacak değildir. İçinde yaşadığımız toplumla bağlarımızı sağlamlaştırmaktır. Toplumsal bağları ve tüm yaşam içerisinde etkili bir biçimde katılımı denge kurmakta ve en önemlisi ortak bir bilgi ve düşünce durumu oluşturmaktadır. Yaşam içerisindeki tüm faaliyetleri kapsayan yayımlar yapan medya kurum ve kuruluşları toplumun yapısının gelişmesinde, ufkunun açılmasında bireylerin daha aktif olmasında etkilidir.

5. Medya Okuryazarlığının Dünyadaki Yeri

Medya okuryazarlığı açısından dünya tarihinin değişen ve gelişmekte olan süreci incelendiğinde çoğu ülkenin birbirinden farklı bir değişim ve gelişim sürecinin varlığını yaşamış ya da halen yaşıyor olduğu belirlenmiştir (Altun, 2010a).

Lasswell "hipotermik teorisi" ile ana temasına göre insanlar medyanın karşısında savunmasız görülüyordu. Bu zaman içerisinde bireylerin medya için ne yaptığı, medyayı ne tür amaçlar için kullandığı araştırma içerisine girilmiştir. Medya okuryazarlığı da bu teori ile aynı safta yer almaktadır. 1950 ve 1960'lı yıllarda medya araçlarından televizyonun öneminin artmasından dolayı eğitimci, öğretmen ve ebeveynlerin tüm odak noktası bu konu olmuştur.

5.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

1932 yılında Amerika Birleşik Devlet'lerinde medya eğitimine New York Times gazetesinin öncülüğünde okullara birçok gazete göndererek başlangıç yapmıştır. İlk olarak 17 bin okulu kapsayan çalışmada 48 bin kişilik öğretmen kadrosu görev almış ve çalışma 350 adet medya kurumlarının yardımı ile sürdürülmüştür.

Amerika Birleşik Devlet'lerinde medya okuryazarlığı eğitimi, sözde medyanın kötü içeriğinden korunma vurgusuyla 1970'lerde başlamıştır; birçok medya okuryazarlığı materyali ana-babaları hedeflemiştir.

Sonrasında medya okuryazarlığı konularında etkileyici bir savunma mekanizması durumunda durmaya yönelik bir gidiş yaşanmıştır ve daha sonrasında tertiplenen malzemeler okullara ve öğretmenlere yönelik olmuştur.

Güçlendirme modeli, medya mesajlarının politik, sosyal ve ekonomik içermelerini vurgulamış ve medyanın etkili biçimde kullanmanın önemi üzerinde durmuştur (Scheibe ve Rogow, 2008; aktaran İnal, 2009).

Amerika Birleşik Devlet'lerinde medya okuryazarlığı programı sadece devlet bünyesinde üniversitede vardır. Bu sebepten özel kurumlarda daha çok gelişim görülmektedir (Kubey, 1998: 62).

Amerika Birleşik Devlet'lerinin dışında diğer İngilizce aksan ile konuşulan ülkelerden Avustralya, İngiltere ve Kanada gibi ülkeler medya okuryazarlığı anlamında maalesef geri durumdadırlar.

5.2. İngiltere

Gelişmekte olan medya çalışmalarının İngiltere'de öğrencilerin değerlendirilmesi zorlayıcı kategorilerden geçmektedir. Bu kategorilerden bazıları yazılı çalışmalar ve pratik ödev kapsamında değerlendirmeye tabi tutulmalarıdır. Medya eğitiminin İngiltere de ki temel amacı öğrencilerin medyada eleştirel, bilinçli ve bilgili olarak güçlü bir şekilde tüketebilmeyi sağlamaktır.

Ne yazık ki yeterli düzeyde eğitim almamış öğretmenlerin medya okuryazarlığı eğitim sorunları kötü sonuçlar doğurarak tedbirli yetişmelerine yol açmıştır. 2001 yılında öğrenciler için Spor Bakanlığı bünyesinde yayınlanan medya okuryazarlıklarını, dinleme ve yorumlama yeteneklerini desteklemek için hazır olduklarını vurgulamıştır (Sargant, 2004).

5.3. Kanada

Kanada medya okuryazarlığına 1960 yılında başlamaktadır. Daha sonra 1969 yılında Kanada Ekran Eğitimi Birliği olarak adlandırılan ve York Üniversitesi'nin medya eğitimcilerinden oluşan bir toplantıda buluştu. Eğitim hayatına milenyum yılında programlarına alınan medya eğitimi dil sanatları dersinde öğrencilere anlatılmıştır.

Eğitimin amacı öğrencileri medyanın temelini, kullanılan teknikleri, bu tekniklerin verdiği etkilere karşılık bilgili, becerili ve yorumlamayı yapabilen bireyler yetiştirmeyi sağlamaktır. (Altun, 2010).

5.4. Avusturya

1983 yılında verilen bir kararda ilk ve ortaöğretim yapan okul müfredatlarında medya okuryazarlığı dersi yerini almıştır. Eğitimin amacı Medya'daki yorumlamalara

sahip bireyler olabilmeleri ve kendilerine ait fikir ve bilinçlerinden yola çıkarak kendi medya metinlerini üretmeleri teşvik edilmektedir. Bu ülkede en güzel haber ise bütün öğretmenlerin medya konusunda bilgi beceri eğitimi almış olmaları ve aynı zamanda bu alınan eğitim sayesinde branşlarına entegre edebilmeleridir.

Öğretmenlerin eğitilmiş olmalarından çalışmalarında verimli gitmesinden alınan sonuçları güzelliğinden bireylerin medya ya hâkimiyetleri artmasından dolayı kendilerine ait web sayfalarını yapmakta, eğitim içerikli gazeteleri ilgilerini çekmektedir (Medya Okuryazarlığı Derneği Dergisi, s. 14).

5. 5. İtalya

İtalya da medya eğitiminin tüm yükü öğretmenlerin omuzlarındadır. Çünkü okullarda okutulan resmi bir program yoktur. Medya eğitimi öğretmenlerin özel gayretlerine bağlı kalmaktadır. Öte yandan medya eğitimi konuları hakkında öğretmenlerinde kendi aralarında anlayamadığı bir ortam bulunmaktadır. Kıdemli öğretmenler medya eğitiminde korumacı bir yaklaşım ortaya koyma çabası içerisinde ders anlatımı yaparken, genç yeni görevli öğretmenlerin çabası daha yorumlayabilir medya eğitiminden geçirilmelerini istemektedir.

İtalyan medya eğitim derneği eğitim yerlerinde önemli saydığı iki yeteneğin gelişmesinin çabasıdır. İlk olarak medya iletilerini çözümleme-analiz yeteneğinin gelişmesi ikincisi ise medya üretiminde yöntemleri kullanım becerisinin gelişmesini istemektedir.

En gelişmiş medya eğitimi gençlerin kurduğu topluluklarında ve medya eğitimi öğretmenleri toplumunda görülmektedir. 1992 ve 2001 yılları arasında yaz ayında 400 eğitimci için medya eğitimleri verilmiştir. 1999 yılında başlamış olan Bologna süreci ile medya eğitimi konusunda güzel bir gelişme olmuştur. Lisans ve master programları açılmıştır (Taşkiran, 2007).

5. 6. Yunanistan

İkinci Fırsat Okulları adıyla anılan ve bu okulların sayesinde ilk kez 2001 yılının sonbaharında medya eğitimi okullarda uygulanmıştır. Bu derslerin hedefinde

iletişim becerilerinin gelişmesi aynı zamanda toplumda farkındalığın artmasını istedikleri için medya üretimi iletiler ve yorumları geliştirmektir. Medya eğitimi verebilecek retmenlerde n Őart bulunmaktadır.

Bu n Őart iletişim ve gazetecilik alanında fakülte mezunu olmak gerekmektedir. Bu n Őartın yanında ek olarak dersin konularında, hedeflerinde ve pedagojik alanlarında ait özgün bir eğitim almaları Őartları vardır (Binark & Gencil Bek, 2007).

6. Medya Okuryazarlığının Türkiye’deki Yeri

Türkiye’nin diğer ülkelerle kıyaslandığındaki tüm farkları günümüzde ki medya okuryazarlığı durumu ile doğru orantılıdır. Medya okuryazarlığı konusu dolaylı olarak lkemizde Muvafık Uyanığa ait 1937 tarihli ‘‘Yeni Okulun Ders Vasıtalarından Gazete’’ adlı yapıttan yola çıkılarak incelenmeye alınması gereken bir konudur (Altun, 2010b; İnal,2009).

Muvafık Uyanık gazetenin uygun olmayan yapılar da olduğunu savunmaktadır. Bu sebeple çocukların, öğrencilerin esas hayatlarını okul haricinde meydanlarda sokaklarda yaşadıkları tüm alanlarda olduğunu ve buralardan yararlanılması kabullenmektedir (İnal, 2009).

Ülkemizde medya okuryazarlığı konusu 2003 yılında düzenlenen İletişim Őurası adlı bildirgede gündeme sunulmuş, Őuranın sonuç tutanağında yer verilmiştir. Radyo ve Televizyon st Kurulunun temasa geçmesiyle eğitim içeriğine medya ile ilgili bir eğitimin konulmasıyla başlamıştır (Treske, 2007).

Radyo Televizyon st Kurul ile Millî Eğitim Bakanlığı’nın 2004 yılında aldıkları kararla ortak çalışmaya başlamışlardır. Bu alışma sonucunda medya okuryazarlığı için bir eğitim hazırlanmış ve bu eğitime sosyal bilgiler eğitmenlerinden 30 kişi tabi tutulmuştur. 2006-2007 yıllarında beş seçilmiş Őehirde medya okuryazarlığı çalışması uygulamalarıyla çalışmaya hız katmıştır. Bu beş Őehirden alınan dönütler doğrultusunda çalışmanın verimlerini aldıktan hemen sonraki eğitim ğretim yılında yani 2007 – 2008 yıllarında Türkiye genelinde bulunan tüm ilköğretim okullarının 6.sınıf, 7.sınıf ve 8. sınıflarında isteğe bağlı olarak seçmek isteyenlere okutulmasının n açılmıştır. Bu eğitimin öğrencilere tanınan haklarından en önemlisi

bu eğitimi istedikleri bir sınıf yılında alabilmeleri sağlanmıştır (MEB & RTÜK, 2006, 2007)

Medya okuryazarlığının eğitim programı hazırlığında iş birliği olarak birçok kurum ve kuruluş seferber olmuştur. Medya okuryazarlığının ders içeriği hedeflerinde, eğitim alanların bir yandan kitle iletişim araçlarının yapısını incelerken diğer yandan işleyişinin nasıl olduğunu araştırma fırsatı bulmuştur. Medya okuryazarlığı dersiyle birçok şey başarılabilceğini hedefleyen Milli Eğitim Bakanlığı ve Radyo Televizyon Üst Kurulu medyayı doğru okuyan, doğru anlayan yaşadığı ortama hassasiyetle yaklaşan, ülkesinin sorunlarıyla ilgilenen ve bilen medya mesajlarının akıl ve mantık süzgecinden geçirebilen bireyler yetiştirmektir (MEB & RTÜK, 2006).

Eğitime eklenen dersin amacı korumacı yaklaşımın öğretilmesidir. Yapılan açıklamalarda eğitim alacakların veya alanların gerçek ile sanal, düzenlenmiş olaylarında ayırım noktasına verebilmesi medya okuryazarlığının önemini göstermektedir (MEB & RTÜK, 2006).

Medya okuryazarlığı eğitim için öğretmenlere program yapılmıştır. Öğretmenler 3 gün boyunca 18 saatlik bir eğitim sonucunda eğitilmişlerdir. Öğretmenlerin eğitimini üniversite bünyesindeki iletişim bölümü akademisyenleri üstlenmişlerdir. Öğretmenlerin eğitimi sürecinde birçok konu başlıklarıyla eğitimler öğretim üyeleri tarafından verilmiştir. Bu konuların her biri için 2 şer saat zaman dilimi ayrılmıştır (MEB & RTÜK, 2006).

Radyo Televizyon Üst Kurulu temsilcilerinin her fırsatta özellikle anımsattıkları medya okuryazarlığıyla alakalı ailelere eğitim verilmesi gerektiğinin önemini vurgulamaktadır. 21 Nisan 2006 tarihinde Radyo Televizyon Üst Kurulu Akıllı İşaretler Sistemini medya da hayata geçirerek çalışmaya başlangıç yapmıştır.

Bu uygulama çocuklar ve gençlere zararlı yayın içeriklerinden koruma sağlayacaktır. Akıllı İşaretler programların yaş grubu ayırımını daha uygun ve uyarıcı olmasını sağlayacaktır. Akıllı semboller (7+ 13+, 18 +, genel izleyici) olarak yazılan ve sakıncalı program içeriği açıklayan üç simgeden (şiddet/korku, cinsellik, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar) faydalanılmaktadır (RTÜK).

Türkiye’de Medya Okuryazarlığı ana tema olarak incelendiğinde konuya bakıldığı halde araştırmaların konuları ile ilgili birçok farklılıklar göze çarpmaktadır. Araştırmalar medya okuryazarlığı, medya okuryazarlığının önemi, gerekliliği ya da

kavramın program açısından incelendiği çalışmalar oluşturmaktadır; tüm çalışmalar hakkında birçok fayda sağlamış ve kendi araştırmamda da faydasını gördüm. Yalnız hiçbir çalışmada usta öğretmenler ile ilgili veya halk eğitimi merkezleri ile ilgili çalışmaya rastlamadım. Genel olarak bakıldığında araştırmaların öğretmen adaylarının, branş öğretmenlerinin, öğretmenlerin ya da öğrencilerin; medya okuryazarlık düzeylerinin belirlendiği ya da görüşlerinin alındığı çalışmalardır.

“Tez araştırmamın son rötuşlarını yaparken internetten okuduğum bir gazetede başlık dikkatimi çekti başlık şu şekildeydi.”

“Medyayı okumak ya da okuyamamak...”

Finlandiya'nın, Avrupa'da asılsız yayınlarla mücadelesinde en güçlü, dirayetli ve bilinçli vatandaşlara sahip ülke oldu. Eğitim sistemini dönüştürerek bu başarıya imza atan Kuzey Avrupa ülkesinde, öğrencilere okullarda eleştirel düşünce ve araştırma yöntemleri öğretilirken aynı zamanda halk eğitim merkezlerinde yetişkinlere yönelik benzer eğitimler veriliyor.

Medya Okuryazarlığı Endeksi 'nin açıklanan son raporuna göre sahte haberlere en dirençli toplum Finlandiya iken en dirençsiz toplum ise Makedonya'dan sonra Türkiye. Finlandiya'nın bu durumu dünya medyasının da dikkatini çekti.

BBC, CNN ve Dünya Ekonomik Forumu son haftalarda bu başarıya dikkat çeken haberler yayımlarken farklı ülkelerden heyetler bu durumu incelemek üzere Finlandiya'yı ziyaret etti. (Raporun tamamına şu adresten ulaşabilirsiniz: <https://osis.bg/>)

Sahte haberler 2010'lu yılların başından beri tüm dünyanın ortak sorunu. Özellikle Rusya'nın, ABD ve Avrupa'daki seçimlere dijital manipülasyon kampanyalarıyla müdahil olup seçime etki ettiği iddiası epeyce tartışılmıştı. Bu olaydan bir müddet sonra yani 2014 yılında Rusya'nın sınır komşusu olan Finlandiya sahte haberlerle mücadele inisiyatifini başlatmıştı.

Bu doğrultuda vatandaşlar, gazeteciler, siyasetçiler ve öğrenciler, toplumu yanıltmaya ve ayrıştırmaya yönelik asılsız bilgileri tanıyıp buna karşı direnç kazanmayı öğrenmeye başladılar...

İlk Öğretilen Eleştirel Yaklaşım

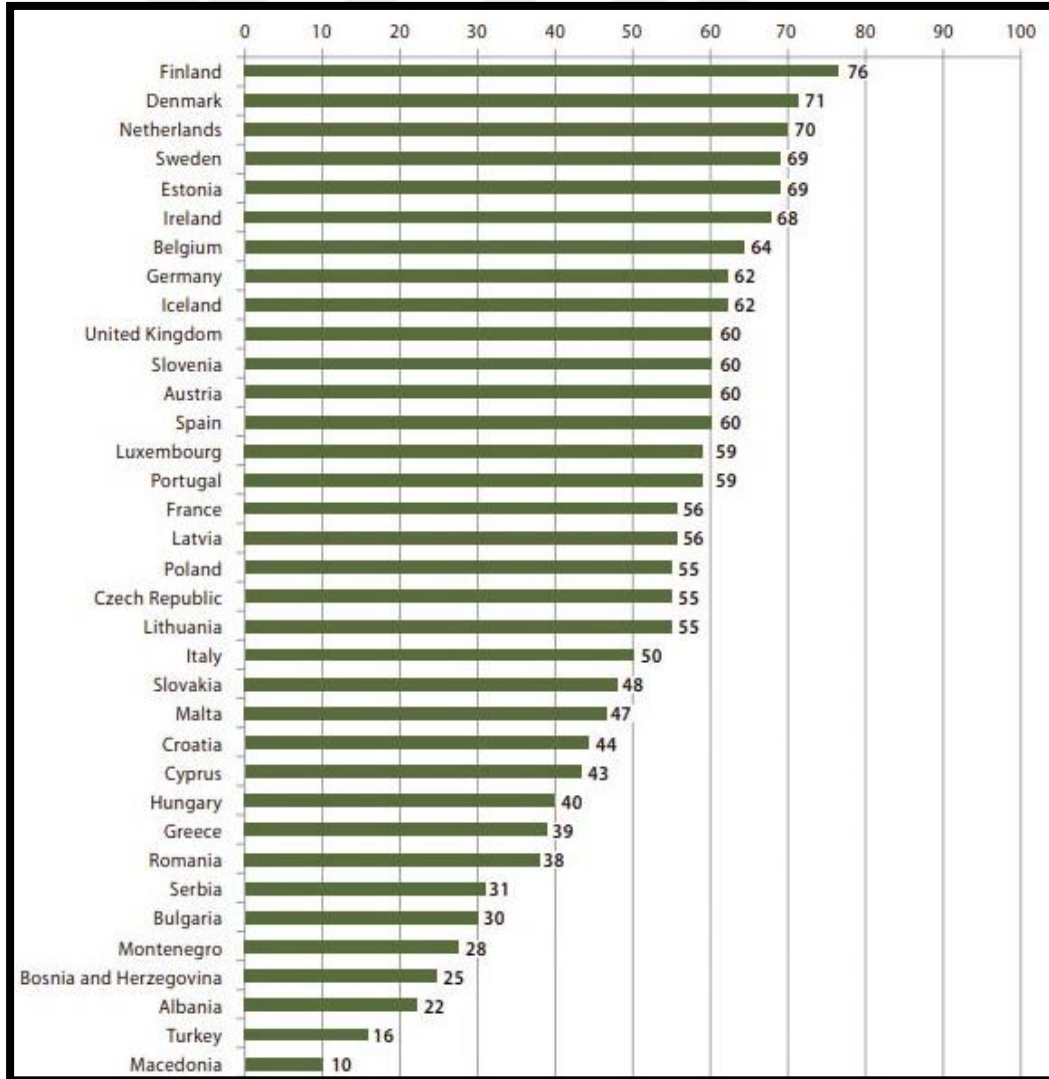
Finlandiya'nın başlattığı bu program, ülkenin her yerinde, neredeyse her vatandaşın hayatına dokunuyor. Özellikle 2016 yılında yenilenen eğitim müfredatıyla

birlikte okullarda eleştirel düşünce teşvik ediliyor. Örneğin öğrenciler, ulusal veya uluslararası basında yer alan haberler konusunda tartışmaya davet edilip, sonrasında ortaya atılan bilgilerin hangilerinin asılsız hangilerininse gerçek olduğunu birlikte araştırıyorlar.

İmkânı yüksek bazı okullar ise teyit ajanslarıyla birlikte çalışıyor ve dijital okuryazarlık konusunda materyaller ile öğrencileri donatıyor. Bütün bunlarla beraber öğrenciler, örneğin Youtube veya Facebook'ta rastladıkları bir komplo teorisi videosundaki iddiaları nasıl teyit edebileceklerini öğreniyor. Finlandiya'nın sahte haberlerle mücadelesi sadece çocuklarla veya öğrencilerle sınırlı değil. Ülkenin pek çok şehrinde kurulan 'Yetişkin Eğitim Merkezleri'nde büyükler de uzmanlardan benzeri eğitimler alıyor.

Tablo 1. Medya Okuryazarlığı Endeksi Son Açıklama Raporu

Tablo 1 ‘ de Medya Okuryazarlığı Endeksi’nin açıklanan son raporu da gösteriyor ki Türkiye Medya okuryazarlığı konusunda hiç iyi bir durumda değil. Ve eğer bir mucize olmazsa uzun vadede iyi bir noktaya da ulaşacak gibi görünmüyor. Aslında rapora bakmadan dahi durumun vahametini gözlemleyebiliriz. Çünkü siyasi atmosferin tüm ülkeye hâkim olduğu dönemlerden geçiyoruz ve sahte haberler sürekli dolaşımında. Asıl sorun bu sahte haberlerin ayırt edilememesi ve toplumun bunu yapabilecek donanımda olmaması. Çözümü ise medyayı okumak, anlamak... Bu da hemen olacak bir şey değil. Medya okuryazarlığının ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından bir eğitim olarak ele alınması ve genel müfredata dâhil edilmesi gerekiyor. Medya okuryazarlığı ilkokuldan itibaren zorunlu bir ders olarak öğrencilere verilmeli. Şu an sadece özel okullarda o da sanırım seçmeli ders olarak öğrencilere sunuluyor.

Bütün bunlarla beraber bu noktada başka bir sorun doğuyor ki o da bu dersleri kimin vereceği. Sınıf öğretmeni veya farklı bir branşa sahip bir eğitimcinin bu dersi vermesi eğitimin amacına ulaşmasına pek de hizmet etmez. Dolayısıyla bu eğitimleri alanında uzman ve formasyonunu almış iletişimcilerin vermesi gerekiyor. Nasıl ki Matematik veya Edebiyat dersi uzmanlık gerektiriyorsa iletişim de bir bilim olarak ele alınmalı ve söz konusu dersler de bu uzmanlara bırakılmalı (2019, 22 Haziran). Erişim adresi: <https://www.star.com.tr/cumartesi/medyayi-okumak-ya-da-okuyamamak-haber-1462531/>

7. Medya Okuryazarlığı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Tanrıkulu (2019), tarafından yazılan “ Medya okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı dersinin öğrencilere katkısı üzerine bir araştırma “ adlı çalışmada 8.sınıf öğrencilerinin medya okuryazarlığı dersine ilişkin algılarının ne düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla, alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin medya mesajlarına karşı olumlu görüşlere sahip oldukları, medya mesajlarının iletildiği gerçekliği fark edebildiklerini ve mesaj oluşturma konusunda beceri sahibi olduklarını ancak televizyon izleme konusunda yapmaları gerektiklerini aksattıklarını, aile ve çevrelerine vakit ayırmak yerine televizyon izlemeyi tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Semiz (2013), tarafından yapılan “Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı yeterlikleri ve medya okuryazarlığı dersini yürüten öğretmenlerin

karşılaştıkları sorunlar “ adlı çalışmada dersin eğitimini veren 6 öğretmen tarafından oluşturulmuştur. Çalışma iki basamakta yürütülmüştür. İlk basamakta öğrenci ve veliler incelemeye tabi tutulmuştur. Daha sonra ikinci basamakta ise dersi veren öğretmenlerin karşılaştıkları problemler incelenmiştir. Çalışmanın ilk aşamasında öğrenci ve veliler ile varılan sonuçlar incelendiğinde cinsiyetin, medya okuryazarlığı dersini alıp almama durumunun, velinin televizyon denetim durumunun ve öğrencilerin okudukları sınıfların medya okuryazarlığı yeterlikleri üzerinde etkili olduğu, gün içinde televizyon izleme sürelerinin ise medya okuryazarlığı yeterliklerine etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında elde edilen bulgularda ise öğretmenlerin medya okuryazarlığı alan bilgisi bakımından yetersiz oldukları ve medya okuryazarlığı dersi programının güncellenmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bacaksız (2010), çalışmasında “ Medya okuryazarlığı dersinde gazete ve dergi kullanımı İzmir’de medya okuryazarlığı dersinin öğrencilerin gazete ve dergi okuma alışkanlıklarına olan etkisi “ adlı konusunda dersi alan ve almayan toplam 212 öğrenciden oluşan iki gruba açık ve kapalı uçlu soruların bulunduğu bir anket yöneltilmiştir. Medya okuryazarlığı dersi, öğrencilerin gazete ve dergi okuma alışkanlıklarını nispeten olumlu yönde etkilemekte ancak öğrencilere bu medya metinlerini okurken eleştirel yapıdan uzaklaşmaktadırlar. Diğer yandan evlerine düzenli olarak gazete veya dergi alınan öğrencilerin alınmayanlara göre derse katılımında daha aktif oldukları gözlemlenmiştir.

Özel (2018), Doktora tez çalışmasında “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı algılarının incelenmesi “ başlığı adı altında 1000 kişilik sosyal bilgiler öğretmenliği okuyan öğrenciler ile yapılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin, genel olarak medya okuryazarlığı algılarının hem ölçek hem de alt boyutlar bazında yüksek seviyede olduğu bulunmuştur. Yapılan araştırmada, televizyon izleme süresi, internet kullanım süresi ve yaşanan bölge ile yaşanan yerin niteliği gibi bazı değişkenlerin, öğrencilerin medya okuryazarlığı algılarına önemli ölçüde etki ettiği saptanmıştır.

Karataş (2017), çalışmasında “Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve eğitim fakültelerine yönelik bir "medya okuryazarlığı" eğitim programı tasarısı “ konusunda betimsel ve deneysel model kullanılmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri yeterli bir seviyede değildir. Android telefonla internete bağlanma süresi arttıkça medya okuryazarlık düzeyi artmaktadır. Televizyon izlerken seçilen programın içeriği medya okuryazarlık düzeyini etkilemektedir. Haber ve haber programlarının öncelikli tercih edilmesi medya okuryazarlığına fayda sağlayarak medya okuryazarlık düzeyini yükseltirken dizileri tercih etmeleri düşürmektedir. İnternet kullanım sıklığının yüksek olması medya okuryazarlığına olumlu sonuç vermiştir. İnterneti bilgiye erişim ve haber alma amacıyla kullananların medya okuryazarlık düzeyi yüksek bulunmuştur. Öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmelerde medya okuryazarlık kavramını açıklayabildikleri görülmüştür. Öğretmen adayları, bölümlerinin medya okuryazarlık seviyelerine herhangi bir katkı/fayda sağlamadığını ifade ederken, genel olarak bölümlerinde bu beceriyi temel alan bir ders olması gerektiğini ve ayrıca seminer, tanıtım, konferans, panel gibi etkinliklerin sıklıkla düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Tatar 2016 yılında yaptığı çalışmada “Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı ile çevrimiçi bilgi arama stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi” başlığı altında 1858 kişi ile katılmıştır. Çalışmanın verileri Tsai (2009) tarafından geliştirilen ve Aşkar ve Mazman (2013) tarafından Türkçe ‘ye uyarlanan "Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri" ve Karaman ve Karataş (2009) tarafından geliştirilen "Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri "Kişisel Bilgi Formu" ile elde edilmiştir. Çalışma sonunda öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin ortalamanın üzerinde, çevrimiçi bilgi arama stratejileri düzeylerinin ise orta seviyede olduğu, cinsiyet ve günlük internet kullanımı değişkenlerine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri sınıf düzeyi ve bölüm değişkenleri açısından anlamlı farklılık göstermektedir. Öğretmen adaylarının çevrimiçi bilgi arama stratejileri düzeyleri ile bölümleri arasında anlamlı fark gözlenirken, sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ile çevrimiçi bilgi arama stratejileri düzeyleri arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Aydoğdu (2014), yüksek lisans tezinde “ Medya metinlerinin bilinçli okunmasında medya okuryazarlığı dersinin etkisi üzerine bir analiz (Ankara ili örneği)

“adlı çalışmada toplam 258 öğrenci ile çalışmıştır. Çalışma sonucunda ulaşılan veriler medya okuryazarlığı dersinin yararlı ve gerekli bir ders olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma kapsamında, medya okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin medya ile medyanın içeriklerine karşı eleştirel bir bakış açısı kazandığı da görülmüştür.

Naza (2014), yaptığı çalışmada “ Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları “ adlı çalışmada okuryazarlığı dersine tabi tutulan 205 öğrenciden oluşturmuştur. Çalışma sonucunda, öğrencilerin medya okuryazarlığı dersi genel olarak olumlu sonuçlar vermiştir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre medya okuryazarlığı dersi farklılık göstermemiştir.

Çinelioglu 2013 yılında yüksek lisans tez çalışmasını “ Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine yönelik tutumlarının incelenmesi “ adı altında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medyadaki şiddet sunumlarına bakış açılarında Medya Okuryazarlığı dersinin etkisini araştırmaktır. Tarama modelinde olan çalışma Sosyal Bilgiler Öğretmenliği birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden toplam 406 kişiden oluşmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medyadaki şiddet sunumlarına yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Medyadaki Şiddet Sunumlarına Yönelik Tutum Ölçeği (Sos-Medto) adında bir adet tutum ölçeği geliştirilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının yarısından fazlası Medya Okuryazarlığı dersini almıştır. Medya Okuryazarlığı dersi almış olan öğretmen adaylarının genel tutum puanları, henüz almamış olan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olarak bulunmuştur. Medya Okuryazarlığı dersi medyadaki şiddet sunumlarına yönelik tutumlar üzerine etkili olmaktadır. Cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farklılaşma yoktur sonucuna varılmıştır. Öğretmen adaylarının bilgi edinme amaçlı interneti ve televizyonu tercih ettikleri görülmüştür.

İnan (2010) yaptığı çalışmada “Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri “ konusunu Türkçe Eğitimi Bölümü ve İlköğretim Bölümünde (Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği) okumakta olan 480 öğrenciden oluşturmaktadır. Çalışma sonunda öğretmen adaylarının medya mesajlarına karşı tepkisel yaklaşımlarının orta seviyenin altında olduğu görülmüştür. Medya Okuryazarlığı

dersinin gerekliliğine inandıkları ve bu dersin farklı düzeylerde de verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kartal 2007, yılında yapmış olduğu “ Ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerinin televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarında medya okuryazarlığının etkisi “ adlı çalışmasında yansız olarak seçilen 20 deney grubu öğrencisi ve 20 kontrol grubu öğrencisi oluşturmaktadır. Deney grubu öğrencilerine 12 saatlik Medya Okuryazarlığı Eğitimi verilmiş; deney ve kontrol grubuna ön test ve son test olarak Medya Okuryazarlığı Değerlendirme Formu uygulanmıştır. Çalışma sonucunda Medya Okuryazarlığı Eğitimi'nin, öğrencilerde medya mesajlarına karşı farkındalık geliştirdiği, medya mesajlarına karşı eleştirel bakış açısı kazandırdığı, televizyon dizilerindeki mesajları analiz edip, değerlendirme becerisi kazandırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Keleş (2009) araştırmasında “İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri “ konusuna Bolu ilindeki Medya Okuryazarlığı dersine giren öğretmenlerin İlköğretim Medya okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı'na ilişkin görüşlerini ortaya koymak ve gerekli durumlarda önerilerde bulunmaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler Medya okuryazarlığı dersini veren 8 öğretmenle görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma gurubunun görüşleri, araştırmacı tarafından hazırlanan 12 sorudan oluşan kişisel bilgi formu ve 17 sorudan oluşan görüşme formu ile toplanarak içerik analizi tekniği ile düzenlenmiştir.

Çalışma sonunda ortaokul sınıflarda ortak kullanılan Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programında bulunan kazanımların gündelik yaşamda uygulanabilir olması ve gerçekleştirilebilir özellikte olduğu düşünülmektedir. Program dahilinde ki etkinliklerin sınıf seviyelerine göre uygulanması belirtilmiştir. En önemlisi öğretmenlerin ölçme – değerlendirme uygulamalarının yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu uygulama yetersizliğinin sebebi olarak dersin seçmeli olarak programda olması ve not ile değerlendirilmemesi ifade edilmektedir. Bu sebepten dersin zorunlu hale getirilmesi önerilmiştir. Medya Okuryazarlığı dersine ait çalışma kitaplarının hazırlanması gerektiği düşünülmektedir.

Yayla, 2002 yılında hazırladığı Yüksek lisans tezinde “ Ücretli usta öğreticilerin yetişkin eğitimi açısından yeterlik düzeyleri “ başlıklı çalışmasını Halk Eğitimi Merkezlerinde etkili ve verimli yetişkin eğitimi hizmetlerinin gerçekleştirilmesi için bu kurumlarda görev yapan ücretli usta öğreticilerin yetişkin eğitimciliğinin görev ve sorumluluğunu alabilecek yeterliklere ne derece sahip olduklarını ve gelişme ihtiyaçlarını, Halk Eğitimi Merkezi müdürleri ve rehber öğretmenlerin değerlendirmelerinin yanı sıra kendi değerlendirmelerine dayanarak belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada Müdür, Müdür Yardımcısı, Rehber Öğretmen ve Ücretli Usta Öğreticiler olmak üzere toplam 1465 kişiden oluşmuştur. Çalışmada, veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Analizler sonucunda, rehber öğretmen ve müdürlerin, ücretli usta öğreticileri yetersiz görmedikleri ama ücretli usta öğreticilerin kendilerini gördükleri kadar yeterli görmedikleri sonucuna varılmıştır. Ücretli usta öğreticilerin tüm konularda yeterliliklerini kapsayan ve geliştirmeye yönelik eğitim ihtiyaçlarının varlığı ortaya çıkmıştır.

Kaplan (2017), Doktora tezinde “ Medya okuryazarlığı dersinin Türkçe öğretimiyle birleştirilmesi sürecinde medya okuryazarlığı dersi öğretmenlerinde bulunması gereken yeterlikler “ adlı konusunda medya okuryazarlığı dersinin Türkçe öğretimiyle birleştirilmesi sürecinde, medya okuryazarlığı dersi öğretmenlerinde bulunması gereken yeterliklerin tespit edilmesini amaçlamaktadır. Araştırmada, nitel ve nicel verileri bir arada barındıran karma yöntem kullanılmıştır. Bu karma yöntem anket formunda 223 öğretmene uygulanmıştır. Analizler doğrultusunda medya okuryazarlığı dersi öğretmenlerinde bulunması gereken yeterlikler "kişisel" ve "mesleki" olmak üzere iki boyuta ayrılmıştır. Çalışmada sonuçlar doğrultusunda bu iki boyut arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Ertek (2013) tarafından yazılan “ Sınıf Öğretmenlerinin Medya Okuryazarlık Düzeyleri” adlı çalışmadaki amaç sınıf öğretmenlerinin medya okuryazarlık düzeylerini belirlemektir. Bununla birlikte sınıf öğretmenlerinin medya okuryazarlık düzeylerini, cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, medya okuryazarlığının amacı, TV izleme sıklığı, TV programlarındaki tercihleri, izledikleri TV programlarındaki aradıkları temel özellik gibi değişkenlerin ne düzeyde açıkladığını da incelemektir. Sınıf öğretmenlerinin medya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Keçiören ilçesinde görev alan

427 kişilik öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada medya okuryazarlık düzeylerini ölçmek amacıyla Karataş tarafından geliştirilen “ Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği (MODBÖ) ” kullanılmıştır. Çalışmada, öğretmenlerin yaş ve mesleki kademelerine göre medya okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun yüksek düzeyde medya okuryazarı olduğu yönünde görüş bildirdiği sonucuna ulaşılırken, programlarda verilen medya metnindeki mesajları tam anlamıyla almadıkları tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ile verileri toplama süreci ve verilerin analiziyle alakalı açıklamalar bulunmaktadır.

3.1 Araştırma Modeli

Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlık düzeylerini belirlemek adına birkaç değişkenin hangi düzeyde açıklandığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu sebeple çalışmam betimsel nitelikte ve tarama modelinde nicel bir çalışmadır.

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini İzmir ilindeki Bornova Halk Eğitimi Merkezi ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezinde 2015-2016 yılında görev alan 205 öğretmen ve usta öğreticileridir. Araştırmanın örneklemini yansız seçimle oluşturulacaktır.

3.3. Ölçme Aracı

Çalışma için kullanılan “Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği” Karataş (2008) tarafından geliştirilmiştir. 25 maddeden oluşan Karataş ölçeği faktör analizinden geçirilerek 17 madde haline getirilmiştir.

Karataş (2008) Medya Okuryazarlığı Düzey Belirleme Ölçeği'nin (MODBÖ) değerini, 840 olarak bulmuştur.

Medya Okuryazarlığı Düzey Belirleme Ölçeği'nin güvenilirlik değeri bu tezde tekrardan hesaplanmıştır. Ölçme aracının güvenilirliği(Cronbach Alfa) $\alpha = 0,83$ olarak tespit edilmiştir. Ölçme aracının çalışmada geçerli olduğu anlamına gelmektedir.

“Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği” 3 farklı kısımdan meydana gelmektedir.

1.Kısımda Sosyo-Demografik içeriğine sahip maddeler Tablo 2’de yer almaktadır. Bu maddelerle Halk Eğitimi Merkezinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin cinsiyet, yaş, bölüm veya kurs merkezlerinde verdikleri kurs türü, öğretim türü, mezun olunan lise ve mezuniyet alanının puan türüne yönelik 6 adet madde bulunmaktadır.

Tablo 2. 2015-2016 Eğitim Öğretim Yıllarında Halk Eğitimi Merkezinde Görevli Öğretmen Ve Usta Öğreticilerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	N	%
Bayan	117	57,07
Bay	88	42,93
Toplam	205	100
Yaş	N	%
30 ve Altı	43	20,98
31 – 37 Yaş	42	20,48
38 – 43 Yaş	37	18,05
44 – 49 Yaş	39	19,03
50 ve üstü	44	21,46
Bölüm- Kurslar	N	%
Genel Kültür ve Okuma Yazma Kursları	205	51,22

Mesleki–Teknik ve El Sanatları Kursları	100	48,78
Öğretim Türü	N	%
1. Öğretim	125	60,97
2. Öğretim	80	39,03
Mezun Olunan Lise Türü	N	%
Genel Lise	65	31,71
“Ticaret ve Meslek Lisesi	80	39,02
Endüstri ve Meslek Lisesi	69	29,27
Mezuniyet Alanın Puan Türü	N	%
Sayısal	40	19,51
Sözel	91	44,39
Eşit Ağırlık	74	36,10
Toplam	205	100

2.Kısımda Kitle İletişim Araçlarının Kullanımı içeriğine sahip maddeler yer almaktadır.

Bu maddelerle Halk Eğitimi Merkezinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin kitle iletişim araçlarıyla ilişkisine yönelik 8 adet soru maddesi bulunmaktadır.

Aranan cevaplara göre aşağıdaki sorular iletilmiştir.

- 1.Bilgisayarlarının var olup-olmaması medya okuryazarlığına etkisi nedir?
- 2.İnternet bağlantılarının var olup-olmamasının medya okuryazarlığına etkisi nedir?
- 3.Gazeteleri okunup-okunmaması durumlarının medya okuryazarlığına etkisi nedir?
- 4.Televizyon karşısında geçirdikleri zamanın medya okuryazarlığına etkisi nedir?
- 5.Televizyonda tercih ettikleri içeriklerin medya okuryazarlığına etkisi nedir?
- 6.Televizyon seyretme hedeflerinin medya okuryazarlığına etkisi nedir?
- 7.İnternette geçirdikleri zamanın medya okuryazarlığına etkisi nedir?

3.Kısımda Medya Okuryazarlığının içeriğine sahip maddeler yer almaktadır.

Bu maddelerle Halk Eğitimi Merkezinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin 5’li Likert tipi derecelendirmesiyle ilişkisine yönelik 17 adet ifadeye beş seçenekten oluşan ve kendi durumlarına göre uygun gördüklerini işaretlemeleri istenmiştir. Bu beşli ifadeler olarak doldurmalarını istediğim seçenekler bunlardır.

- “Hiçbir zaman”
- “Nadiren”
- “Ara sıra”
- “Sıklıkla”
- “Her zaman”

“Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeğinin”

- 1.Kısım 6 demografik soru,
- 2.Kısım 8 kitle iletişim araçlarının kullanım düzeyi sorusu
- 3.Kısım 17 Medya Okuryazarlık ifadesi içermekte ve toplam 31 sorudan oluşmaktadır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Medya Okuryazarlığı konusunun teorik bilgilerini açıklayabilmek için YÖK Dokümantasyon Merkezi’nden, Ege Üniversitesinin kütüphanesinden, eğitim nitelikli web sitelerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın bir diğer veri kaynağı Anket olarak Karataş (2008) tarafından geliştirilmiş olan “Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği (MODBÖ)” kullanılmıştır. Çalışmanın diğer veri kaynakları ise ölçme aracının uygulandığı öğretmen ve usta öğreticilerin görüşlerine başvurulmuştur.

3.5. Veri Analizi

Bu üç kısımdan toplanan bilgileri istatistik analizleri SPSS adı altında kullanılan hazır paket program yardımıyla sonuçlar elde edilmiştir. Daha sonra sırasıyla alt problemlerin çözümleri için yapılan istatistiksel analizler olarak; Anova testi, frekans, standart sapma, ortalama, t testi, yüzde, korelasyon’ dur. Bu ölçeğin maddelerinin puanlaması tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Ölçek Puan Aralıklarını Gösterimi

Seçenekler	Verdiği Puanlar	Puan Aralığı
Hiçbir Zaman	1	1,00-1,79
Nadiren	2	1,80-2,59
Arasına	3	2,60-3,39
Sıklıkla	4	3,40-4,19
Her Zaman	5	4,20-5,00

Medya okuryazarlık düzey belirleme ölçeğinde bulunan puan aralıklarının derecelendirilmesi maksadıyla aralık hesaplama yoluyla sonuca varılmıştır. Ölçekteki aralık değerlerinin $n=5$ olması sebebiyle $n= (n-1)/n$ formülü yardımıyla $n=0,80$ sınırı meydana çıkmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde çalışmanın alt problemlerine ait veriler yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Medya Okuryazarlık Düzeyleri Belirleme Ölçeği' ne Ait Bulguları

Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlık seviyelerine yönelik medya okuryazarlığı düzeylerinin arasında fark var mı?

Analiz sonuçları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. İzmir Bornova Ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Medya Okuryazarlık Seviyelerine Yönelik Sonuçlar

Medya Okuryazarlığına Yönelik İfadeler	N	Min.	Max	Ort.	SS
1.Kitle iletişim araçlarının aktardığı rtük (geri planda kalan) mesajların farkına varırım.	205	1,00	5,00	3,70	0,84
2. Kitle iletişim araçlarında yer alan mesajların doğruluğuna ve yanlışlığına kendim karar verebilirim.	205	1,00	5,00	4,12	0,90
3. Kitle iletişim araçları tarafından üretilen tüketim kültürü, şiddet v.b değerlerin farkına varırım.	205	1,00	5,00	4,11	0,70
4. Kitle iletişim araçlarının politik, ekonomik, kültürel, sosyal önceliklerinin olduğunu fark ederim.	205	1,00	5,00	3,07	0,70
5. Mesajların hangi amaçlarla (sosyal sorumluluk, tüketim, bilgi verme ğlendirme v.b.) oluşturulduğunu fark ederim.	205	1,00	5,00	3,10	0,61
6. Kitle iletişim araçlarındaki yayımların olumlu ve olumsuz yanlarını belirlerim.	205	1,00	5,00	3,00	0,64
7. Kitle iletişim araçlarının yayınlarında kanuni ve etik kurallara bağlı kalınıp kalınmadığını takip ederim.	205	1,00	5,00	2,87	1,00
8. Kitle iletişim araçlarında yanlış habercilik yapıldığının hemen farkına varırım.	205	1,00	5,00	3,11	0,66
9. Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajlara eleştirel bir bakış açısıyla bakarım.	205	1,00	5,00	2,12	0,48
10. Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajlardaki anlamları çözümlemede yeterliliğe sahibim.	205	1,00	5,00	3,00	0,61
11. Kitle iletişim araçlarının bireyleri nasıl etkilediği konusunda yeterliliğe sahibim.	205	1,00	5,00	3,13	0,97
12. Kitle iletişim araçlarındaki yayımların olumsuzluklarından korunma konusunda					

önerilerde bulunurum.	205	1,00	5,00	2,84	0,99
13. Kitle iletişim araçlarındaki mesajlara olumlu ve olumsuz tepki veririm.	205	1,00	5,00	2,81	0,75
14. Verilen mesajların farklı kitle iletişim araçlarında farklı biçimlerde oluşturulduğunu bilirim.	205	1,00	5,00	2,99	0,79
15. Birey olarak kitle iletişim araçlarındaki üretim sürecine ne kadar etkim olabileceğini bilirim.	205	1,00	5,00	2,90	1,02
16. Kitle iletişim araçlarında yapılan gizli reklâmı fark ederim.	205	1,00	5,00	3,04	0,86
17. Sponsorların yayın üzerindeki etkisini gözlemleyebilirim.	205	1,00	5,00	2,91	0,80

Tablo 4’ te çalışmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilere yöneltilen ifadelerden

1. “Kitle iletişim araçlarının aktardığı örtük (geri planda kalan) mesajların farkına varırım.” ifadesine $3,70 \pm 0,84$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın ölçek aralığından “Sıklıkla” aralığında olduğu görülmüştür ve çalışmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin kitle iletişim araçlarının aktardığı örtük (geri planda kalan) mesajların farkına vardıkları söylenebilir.

2. “Kitle iletişim araçlarında yer alan mesajların doğruluğuna ve yanlışlığına kendim karar verebilirim.” sonucu $4,12 \pm 0,90$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın ölçek aralığından “Sıklıkla” aralığında olduğu görülmüştür ve çalışmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin kitle iletişim araçlarında yer alan mesajların doğruluğuna ve yanlışlığına kendilerinin karar verdiği söylenebilir.

3. “Kitle iletişim araçları tarafından üretilen tüketim kültürü, şiddet v.b değerlerin farkına varırım.” ifadesine $4,11 \pm 0,70$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın ölçek aralığından “Sıklıkla” aralığında olduğu tespit edilmiş ve çalışmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin kitle iletişim araçları tarafından üretilen tüketim kültürü, şiddet v.b değerlerin farkına vardıkları söylenebilir.

4. “Kitle iletişim araçlarının politik, ekonomik, kültürel, sosyal önceliklerinin olduğunu fark ederim.” ifadesine $3,07 \pm 0,70$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Sıklıkla” aralığında olduğu görülmüş ve çalışmaya katılan öğretmen ve usta

öğreticilerin kitle iletişim araçlarının politik, ekonomik, kültürel, sosyal önceliklerinin olduğunu fark ettikleri söylenebilir.

5. “Mesajların hangi amaçlarla (sosyal sorumluluk, tüketim, bilgi verme eğlendirme v.b.) oluşturulduğunu fark ederim.” ifadesinin sonucunda $3,10\pm 0,61$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Arasıra” aralığında olduğu tespit edilmiş ve çalışmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin mesajların hangi amaçlarla (sosyal sorumluluk, tüketim, bilgi verme eğlendirme v.b.) oluşturulduğunu fark etme konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

6.“Kitle iletişim araçlarındaki yayınların olumlu ve olumsuz yanlarını belirlerim.” ifadesine $3,00\pm 0,64$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Arasıra” aralığında olduğu belirlenmiş ve çalışma katılan öğretmen ve usta öğreticilerin kitle iletişim araçlarındaki yayınların olumlu ve olumsuz yanlarını belirleme konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

7.“Kitle iletişim araçlarının yayınlarında kanuni ve etik kurallara bağlı kalınıp kalınmadığını takip ederim.” ifadesine $2,87\pm 1,00$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Arasıra” aralığında olduğu tespit edilmiş ve çalışmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin kitle iletişim araçlarının yayınlarında kanuni ve etik kurallara bağlı kalınıp kalınmadığını takip etme konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

8.” Kitle iletişim araçlarında yanlış habercilik yapıldığının hemen farkına varırım.” ifadesine $3,11\pm 0,66$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Arasıra” aralığında olduğu tespit edilmiş ve çalışmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin kitle iletişim araçlarında yanlış habercilik yapıldığının hemen farkına varması konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

9.”Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajlara eleştirel bir bakış açısıyla bakarım.” ifadesine $2,12\pm 0,48$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Sıklıkla” aralığında olduğu belirlenmiş ve çalışmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajlara eleştirel bir bakış açısıyla bakmaları konusuna katılmadıkları söylenebilir.

10.”Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajlardaki anlamları çözümlemede yeterliliğe sahibim.” ifadesine $3,00\pm 0,61$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Arasıra” aralığında olduğu belirlenmiş ve araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin

kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajlardaki anlamları çözümlene yeterliliğine sahip olup olmama konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

11. “Kitle iletişim araçlarının bireyleri nasıl etkilediği konusunda yeterliliğe sahibim.” ifadesine $3,13 \pm 0,97$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Arasıra” aralığında olduğu görülmüş ve araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin kitle iletişim araçlarının bireyleri nasıl etkilediği konusunda yeterliliğe sahip olup olmadıkları konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

12.Kitle iletişim araçlarındaki yayınların olumsuzluklarından korunma konusunda önerilerde bulunurum.” ifadesine $2,84 \pm 0,99$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Arasıra” aralığında olduğu belirlenmiş ve araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin kitle iletişim araçlarındaki yayınların olumsuzluklarından korunma konusunda önerilerde bulunup bulunmadıkları konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

13.”Kitle iletişim araçlarındaki mesajlara olumlu ve olumsuz tepki veririm” Ifadesine $2,81 \pm 0,75$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Arasıra” aralığında olduğu belirlenmiş ve araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin kitle iletişim araçlarındaki mesajlara olumlu ve olumsuz tepki verip vermeme konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

14.”Verilen mesajların farklı kitle iletişim araçlarında farklı biçimlerde oluşturulduğunu bilirim.” ifadesine $2,99 \pm 0,79$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Arasıra” aralığında olduğu belirlenmiş ve araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin verilen mesajların farklı kitle iletişim araçlarında farklı biçimlerde oluşturulduğunu bilip bilmeme konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

15.”Birey olarak kitle iletişim araçlarındaki üretim sürecine ne kadar etkim olabileceğini bilirim.” ifadesine $2,90 \pm 1,02$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın

“Arasıra” aralığında olduğu belirlenmiş ve araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin birey olarak kitle iletişim araçlarındaki üretim sürecine ne kadar etkim olabileceğini bilip bilmeme konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

16.”Kitle iletişim araçlarında yapılan gizli reklâmı fark ederim.” ifadesine $3,04 \pm 0,86$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın “Arasıra” aralığında olduğu belirlenmiş ve araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin kitle iletişim araçlarında yapılan

gizli reklâmı fark edip etmeme konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

17.”Sponsorların yayın üzerindeki etkisini gözlemleyebilirim.” ifadesine $2,91\pm 0,80$ ortalama puan verdikleri bu ortalama puanın ”Arasıra” aralığında olduğu belirlenmiş ve araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin sponsorların yayın üzerindeki etkisini gözlemleyip gözlemleyememe konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

4.2. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Ait Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi: Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin bazı özelliklerine ve eğitim durumlarına bakılarak (cinsiyet, bölüm/kurs verdikleri alanlar, öğretim türleri veliseden mezun oldukları puan türü) kapsamında medya okuryazarlığı düzeylerinin arasındafark var mı?

Analiz sonuçları Tablo 5-6-7-8’ de yer almaktadır.

Tablo 5. Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Cinsiyetlerine Göre İzmir Bornova ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerde Farklılık Var mıdır? Sorusuna Karşılık T Testi Sonuçları

Cinsiyet		N	Ortalama	SS	t	p
Medya okuryazarlığı	Kadın	117	3,17	0,50	0,095	0,038
	Erkek	88	3,75	0,50		

Tablo 5 ‘te gördüğümüz üzere öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlığına cinsiyetlerden kadınların $3,17\pm 0,50$, erkeklerin $3,75\pm 0,50$ ortalama puan verdikleri görülmektedir. Kadın ve erkek öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. ($p:0,038<0,05$). Çalışmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerden daha çok erkeklerin bilgisayara sahip olduğu gözlenmiştir. Medya okuryazarlığında bilgisayar sahibi olmanın etkisi olumlu olmuştur. Buradan çalışmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerden erkeklerde medya okuryazarlık yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 6. Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Bölümlerine / Kurslarına Göre İzmir Bornova ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen Ve Usta Öğreticilerde Farklılık Var mıdır? Sorusuna Karşılık T Testi Sonuçları

Bölüm		N	Ortalama	SS	F	P
Medya Okuryazarlığı	Genel Kültür ve Okuma Yazma Kursları	105	3,62	0,49	0,027	0,892
	Mesleki Teknik ve El Sanatları Kursları	100	3,74	0,66		

Tablo 6’da gördüğümüz üzere öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlığına genel kültür ve okuma yazma kursları $3,62 \pm 0,49$, mesleki ve teknik el sanatları kursları $3,74 \pm 0,66$ ortalama puan verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen ve usta öğreticilerin bölümü ve verdikleri kurslara göre medya okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı farklılık olmadığı söylenebilir. ($p:0,892 > 0,05$). Bu durumda araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin bölümü ve verdikleri kurs türleri farketmeksizin medya okuryazarlık seviyelerinin değişmediği sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 7. Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Öğretim Türüne Göre İzmir Bornova ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerde Farklılık Var mıdır? Sorusuna Karşılık T Testi Sonuçları

Öğretim Türü		N	Ortalama	SS	t	p
Medya Okuryazarlığı	1.Öğretim	125	3,84	0,47	1,082	0,319
	2.Öğretim	80	3,71	0,53		

Tablo 7’de öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlığına öğretim türüne göre birinci öğretim olanların $3,84 \pm 0,47$, ikinci öğretim olanların $3,71 \pm 0,53$ ortalama puan verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen ve usta öğreticilerin öğretim

türüne göre medya okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı farklılık olmadığını söyleyebilir. ($p:0,319>0,05$). Bu durumda araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin öğretim türü farketmeksizin medya okuryazarlık seviyelerinin değişmediği sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 8. Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Bölümlerine Göre İzmir Bornova ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerde Farklılık Var mıdır? Sorusuna Karşılık Anova Testi Sonuçları

Lise Puan Türü		N	Ortalama	SS	F	p	Anlamlı Farklılık
Medya okuryazarlığı	Sayısal	40	3,74	0,64	8,316	0,009	Eşit Ağırlık-Sayısal
	Sözel	91	3,11	0,51			
	Eşit Ağırlık	74	3,07	0,45			

Tablo 8’de gördüğümüz üzere öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlığına lise puan türüne göre sayısal olanların $3,74\pm0,64$, sözel olanların $3,11\pm0,51$ ve eşit ağırlık olanların $3,07\pm0,45$ ortalama puan verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen ve usta öğreticilerin lise puan türüne göre medya okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. ($p:0,013<0,05$). Bu durumda anlamlı farklılığın hangi değişkenlerden kaynaklandığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi-Anova testine başvurulmuştur. Anova testi sonucunda, araştırmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin lise puan türü sayısal olanların ortalama medya okuryazarlık seviyelerinin lise puan türü eşit ağırlık ve sözel olanlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu sonuçtan sayısal bölümü mezunları öğretmen ve usta öğreticilerin analiz edebilme, tepki oluşturabilme becerilerinin eşit ağırlık ve sözel mezunu öğretmen ve usta öğreticilere göre daha iyi oldukları görülmüştür.

4.3. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Ait Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi: Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin bilgisayar sahibi olma durumlarına göre medya okuryazarlığı düzeylerinin arasında fark var mı?

Analiz sonuçları Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Bilgisayar Sahibi Olma Durumlarına Göre İzmir Bornova ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerde Farklılıkları Var mıdır? Sorusuna Karşılık T Testi Sonuçları

Yaşadığınız ortamda istediğiniz zaman kullanabileceğiniz bir bilgisayar var mı?		N	Ortalama	SS	t	p
Medya okuryazarlığı	Evet	116	3,96	0,51	2,782	0,022
	Hayır	89	3,26	0,35		

Tablo 9’da gördüğümüz üzere öğretmen ve usta öğreticilerden bilgisayar sahibi olanların $3,96 \pm 0,51$ bilgisayar sahibi olmayanların $3,26 \pm 0,35$ ortalama puan verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen ve usta öğreticilerin lise puan türüne göre medya okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. ($p:0,022 < 0,05$). Medya okuryazarlığında bilgisayar sahipliği önemli bir etken olarak görülmüştür. Çünkü öğretmen ve usta öğreticinin bilgisayar kullanıyor olması kullanmamasına nazaran olumlu bir etki oluşturmaktadır. Yargılayabilme, iletilen gizli mesajları algılayabilme de bilgisayar sahipliği önemli bir etken olarak belirlenmiştir. Bilgisayar sahibi olmak medya okuryazarlık düzeyinin gelişmesine yardımcı olmaktadır söylenilebilir. Bu durumda bilgisayar sahibi olmak medya okuryazarlığını olumlu etkileyen bir durumdur.

4.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Ait Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi: Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin internet bağlantısına sahip olma durumlarına göremedy okuryazarlığı düzeylerinin arasında fark var mı?

Analiz sonuçları Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve İnternet Bağlantıları Olma Durumuna Göre İzmir Bornova ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerinde Farklılıkları Var mıdır? Sorusuna Karşılık T Testi Sonuçları

Yaşadığınız ortamda istediğiniz zaman kullanabileceğiniz bir internet bağlantınız var mı?						
		N	Ortalama	SS	t	p
Medya okuryazarlığı	Evet	110	3,89	1,06	2,312	0,028
	Hayır	95	3,51	0,98		

Tablo 10'da gördüğümüz üzere öğretmen ve usta öğreticilerden yaşadığı ortamda internet sahibi olanların $3,89 \pm 1,06$ internet sahibi olmayanların $3,51 \pm 0,98$ ortalama puan verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen ve usta öğreticilerin internet sahibi olup olmama durumlarına göre medya okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. ($p:0,028 < 0,05$). Medya okuryazarlıkta yorumlayabilme, iletilen gizli mesajları algılayabilme hususunda internet bağlantısına sahip öğretmen ve usta öğrenciler daha iyi durumdadır. İnternet bağlantısının olması bilgiye erişimi, haber okumayı, uzaktan eğitimi, e-postanın artmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte internet kullanımı da medya bağlantılı olarak artmaktadır. Buradan internet bağlantısı olan öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlık düzeylerini arttırdıkları söylenebilir.

4.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Ait Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi: Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin sürekli gazete takip etme durumlarına göre medya okuryazarlık düzeylerinin arasında fark var mı?

Analiz sonuçları Tablo 11’ de yer almaktadır.

Tablo 11. Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Sürekli Takip Ettikleri Gazete Olup – Olmaması Durumuna göre İzmir Bornova Ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerde Farklılık Var mıdır? Sorusuna Karşılık T Testi Sonuçları

		N	Ortalama	SS	t	p
Medya okuryazarlığı	Evet	124	3,86	0,45	3,128	0,005
	Hayır	81	3,66	0,56		

Tablo 11’ de gördüğümüz üzere öğretmen ve usta öğreticilerden sürekli takip ettiği gazete olanların $3,86 \pm 0,45$ sürekli takip ettiği gazete olmayanların $3,66 \pm 0,56$ ortalama puan verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen ve usta öğreticilerin takip ettikleri sürekli gazete olup olmaması durumlarına göre medya okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. ($p:0,005 < 0,05$). Medya okuryazarlıkta sürekli gazete takip etme davranışı olumlu sonuçlanmıştır. Gazete takip etme durumunda problem çözmede, yaratıcı düşünmede, eleştirel düşünmede, Türkçenin etkili, yanlışsız ve güzel kullanımını gibi becerilerin gelişmesini sağladığından dolayı medya okuryazarlığını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bu sonuçlardan sürekli gazete takip etmenin önemli olduğunu ve gazete takip etmenin medya okuryazarlığı ile ilişkisinin doğru orantılı olduğunu söylenebilir. Bu durumda sürekli takip ettikleri gazete güncel olarak medya okuryazarlığını olumlu etkileyen bir durumdur.

4.6. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine Ait Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi: Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin televizyon karşısında geçirdikleri zamana göre medya okuryazarlık düzeylerinin arasındafark var mı?

Analiz sonuçları Tablo 12’ de yer almaktadır.

Tablo 12. Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Televizyon İzleme Sıklığına Göre İzmir Bornova ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerinde Farklılıklar Var mıdır? Sorusuna Karşılık Anova Testi Sonuçları

TV İzleme Sıklığı	N	Ortalama	SS	F	p	Fark
1 Saatten Az	73	3,63	0,49			
1-5 Saat	36	3,81	0,53			
6-10 Saat	42	3,71	0,53	3,106	0,000	1-0
10-20 Saat	48	3,91	0,43			
20 Saatten Fazla	6	3,80	0,46			

Tablo 12’de gördüğümüz üzere öğretmen ve usta öğreticilerden televizyon izleme sıklığı 1 saatten az olanların $3,63\pm 0,49$, 1-5 saat olanların $3,81\pm 0,53$, 6-10 saat olanların $3,71\pm 0,53$, 10-20 saat olanların $3,91\pm 0,43$ ve 20 saatten fazla olanların $3,76\pm 0,49$ ortalama puan verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen ve usta öğreticilerin televizyon izleme sıklıklarına göre medya okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. ($p:0,000<0,05$). Medya okuryazarlık bakımından 10-20 saat aralığında televizyon izlemek 1 saatten az izlemekten daha iyi bir etki oluşturmuştur. Haftada 10–20 saat arası televizyon izlemek olumlu bir etki yapmaktadır. Dolayısıyla daha az televizyon izlemenin medya ile etkileşimini çok kısıtladığından herhangi bir okuryazarlık durumundan söz edilmemesi, diğer yandan 20 saatten fazla izlemek ise televizyona bağımlılığına yol açmaktadır. Televizyon bağımlısı olunmadığı sürece televizyon izleme alışkanlığı bilgi teknolojilerini kullanma, gözlem, doğru yorumlama ve Türkçe’nin güzel, etkili, doğru kullanımı gibi

becerileri desteklediği için öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlık düzeylerini etkilediği söylenebilir.

4.7. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine Ait Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi: Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin televizyon izlerken tercih ettikleri içeriklerin (haber, belgesel, spor gibi) medya okuryazarlık düzeylerinin arasında fark var mı?

Analiz sonuçları Tablo 13' te yer almaktadır.

Tablo 13. Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve İzlenme Önceliğine Göre İzmir Bornova ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerinde Farklılıklar Var mıdır? Sorusuna Karşılık Anova Testi Sonuçları

İzlenme Önceliği		N	Ortalama	SS	F	p	Anlamlı Farklılık
Medya okur yazarlığı	Öncelik yok	91	3,89	0,50	5,505	0,001	Öncelik Yok- 1.Öncelik
	Haber	45	3,64	0,53			
	Belgesel	50	3,76	0,49			
	Spor	19	3,82	0,46			

Tablo 13'te gördüğümüz üzere öğretmen ve usta öğreticilerden TV'de izledikleri programların izlenme önceliğine göre önceliği olmayanların $3,89 \pm 0,50$, önem sırası 1. Öncelik olanların $3,64 \pm 0,53$, önem sırası 2. öncelik olanların $3,76 \pm 0,49$, önem sırası 3. Öncelik olanların $3,82 \pm 0,46$ ortalama puan verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen ve usta öğreticilerin TV izlenme önceliklerine göre medya okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. ($p:0,001 < 0,05$). Medya okuryazarlık öğretmen ve usta öğreticilerin haberler ve haber programlarının birinci öncelik olarak belirtmeleri medya okuryazarlık düzeylerine olumlu bir katkı sağlamıştır. Buradan haberler ve haber programlarının içinde güncel yaşamlarıyla ilgili çeşitliliği bulundurması, inceleme ve gözlem becerilerini desteklemesi, birçok

yönden farklı anlamlar yüklemesi, yorumlayıcı düşünmeyi gerektiriyor olmasının etkili olduğu söylenebilir.

4.8. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine Ait Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi: Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin internette geçirdikleri zamanın medya okuryazarlık düzeylerinin arasında fark var mı?

Analiz sonuçları Tablo 14' te yer almaktadır.

Tablo 14. Ortalama Puanların Karşılaştırılması ve Haftalık İnternet Kullanımına Göre İzmir Bornova Ve Karşıyaka Halk Eğitimi Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Usta Öğreticilerinde Farklılıklar Var mıdır? Sorusuna Karşılık Anova Testi Sonuçları

İnternet Kullanım Sıklığı	N	Ortalama	SS	F	P	Anlamlı Farklılık	
1saatten Az	2	3,59	0,54				
Medya	1-5 Saat	76	3,82	0,48		2 -1	
Okuryazarlığı	6-10 Saat	99	3,87	0,49	5,336	0,000	3-1
	10-20 Saat	20	3,91	0,48			4-1
	20 Saatten Fazla	8	3,96	0,51			5-1

Tablo 14' te gördüğümüz üzere öğretmen ve usta öğreticilerden internet kullanım sıklığına göre internet kullanımı haftada 1 saatten az olanların $3,59 \pm 0,54$, 1-5 saat arasında olanların $3,82 \pm 0,48$, 6-10 saat arasında olanların $3,87 \pm 0,49$, 10-20 saat arasında olanların $3,91 \pm 0,48$ ve 20 saatten fazla olanların $3,96 \pm 0,51$ ortalama puan verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmen ve usta öğreticilerin haftalık internet kullanım sıklıklarına göre medya okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. ($p:0,000 < 0,05$).20 saatten fazla internet kullanımı 1 saatten az internet kullanımından fazla olmuştur. Bundan dolayı medya okuryazarlığında internetin fazla kullanılması olumlu etkiler oluşturmuştur. Bu etkinin sebebi interneti fazla

kullananların bilgiye hızlı bir şekilde daha kolay erişim sağlamaları, internetin içinde televizyon, radyo, gazete gibi kitle iletişim araçlarını barındırıyor olması, internet kullanım oranının artmasıyla birlikte internet okuryazarlığının gelişmesi ve bunun sonucunda medya okuryazarlık düzeyi de bundan etkilenmektedir diyebiliriz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada Halk Eğitimi Merkezlerinde görevli öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla alt problemler ile elde edilen bulgulara bağlı sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1 Sonuçlar

1. Alt problem Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin bazı özelliklerine ve eğitim durumlarına bakılarak (cinsiyet, bölüm/kurs verdikleri alanlar, öğretim türleri ve liseden mezun oldukları puan türü) kapsamında medya okuryazarlık düzeylerinin arasında fark var mı?

Demografik özellikleri dikkate alındığında çalışmaya katılan öğretmen ve usta öğreticilerin (cinsiyet, bölüm/kurs verdikleri alanlar, öğretim türü ve liseden mezun oldukları puan türü) kapsamında alınan sonuçlardan;

Cinsiyet farkı gözetmeksizin medya okuryazarlık özelliklerinin erkeklerde daha yüksek olduğu sonucuna varıldı. Bu sonuç, literatürde medya okuryazarlık düzeylerini inceleyen birçok çalışmanın bulgularından farklı çıktı. Karataş (2008) tezinde cinsiyet açısından medya okuryazarlık düzeyleri değişmemektedir. Ertek (2013) araştırmasında bayan ve bay öğretmenlerin algıladıkları medya okuryazarlık düzeyleri arasında bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Semiz (2013) çalışmasında medyanın olumlu yanlarına ilişkin yeterliklerinin, erkek öğrencilerin medyanın olumlu yanlarına ilişkin yeterliklerinden daha yüksek olduğu ve aradaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Tanrıkulu (2019) çalışmasında ortalamalara bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla medya okuryazarlığı düzeyleri daha yüksektir.

Bölgümlere veya kurs verdikleri eğitime yönelik açtıkları kurslara göre alınan

analiz sonuçlarından farklı bir durum görülmedi. Bu sebeple bölüm veya verdikleri kurslar türü gözetmeksizin medya okuryazarlık seviyelerinin eşitliği söylenebilir. Bu sonuç, literatürde medya okuryazarlık düzeylerini inceleyen çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Tuncer (2013) yapılan araştırmasında bölüm değişkenine göre anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir.

Aynı sonuç içerisinde olduğu gözlemlenen öğretim türü gözetmeksizin medya okuryazarlık seviyelerinin değişmediği söylenebilir. Bu sonuç, literatürde medya okuryazarlık düzeylerini inceleyen çalışmada sonuçlar benzerlik göstermektedir. Karataş (2008) çalışmasında öğretim türü açısından medya okuryazarlık düzeyleri değişmemektedir.

Liseden mezun olunan puan türüne göre “sayısal” mezuniyetine sahip öğretmen veya usta öğreticilerin bazı boyutlarda “sözel” ve “eşit ağırlık” mezuniyetine sahip öğretmen ve usta öğreticilere göre medya okuryazarlığı açısından daha iyi durumdadır. Bu sonuçtan sayısal bölümü mezunları öğretmen ve usta öğreticilerin analiz edebilme, tepki oluşturabilme becerilerinin eşit ağırlık ve sözel mezunu öğretmen ve usta öğreticilere göre daha iyi oldukları görülmüştür. Bu sonuç literatürde medya okuryazarlık düzeylerini inceleyen çalışmalardaki bulgulardan farklı çıkmıştır. Karataş (2008) liseden mezun olunan puan türüne göre “eşit ağırlık” mezunu öğrenciler bazı boyutlarda “sayısal” ve “sözel” mezunu öğrencilere göre medya okuryazarlığı açısından daha iyi durumdadırlar.

2. Alt problem Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin bilgisayarlarının var olup-olmaması halinde medya okuryazarlığına etkisi nedir?

Medya okuryazarlığında bilgisayar sahipliği önemli bir etken olarak görülmüştür. Çünkü öğretmen ve usta öğreticinin bilgisayar kullanması olumlu bir etki oluşturmaktadır. Yargılayabilme, iletilen mesajları algılayabilme de bilgisayar sahipliği önemli bir etken olarak belirlenmiştir. Bilgisayar sahibi olmak medya okuryazarlık düzeyinin gelişmesine yardımcı olmaktadır söylenilebilir. Bu durumda bilgisayar sahibi olmak medya okuryazarlığını olumlu etkileyen bir durumdur. Bu sonuç, literatürde medya okuryazarlık düzeylerini inceleyen çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Karataş(2008) çalışmasında bilgisayar sahibi olmak medya

okuryazarlık düzeyini olumlu etkileyen bir durum olduğunu elde etmiştir. Tuncer (2013) çalışmasında bilgisayar sahibi olanların medya okuryazarlık düzeyleri istatistiksel olarak fark göstermektedir.

3. Alt problem Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin internete sahip bağlantılarının var olup-olmaması halinde medya okuryazarlığına etkisi nedir?

Medya okuryazarlıkta yorumlayabilme, iletilen gizli mesajları algılayabilme hususunda internet bağlantısına sahip öğretmen ve usta öğrenciler daha iyi durumdadır. İnternet bağlantısının olması bilgiye erişimi, haber okumayı, uzaktan eğitimi, e-postanın artmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte internet kullanımı da medya bağlantılı olarak artmaktadır. Buradan internet bağlantısı olan öğretmen ve usta öğreticilerin medya okuryazarlık düzeylerini artırdıkları söylenebilir. Bu sonuç, literatürde medya okuryazarlık düzeylerini inceleyen çalışma sonuçlarında benzerlik göstermektedir. Karataş(2008) araştırmasında internet kullanımının medya okuryazarlık düzeyi üzerinde olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bacaksız(2010) çalışmasında medya okuryazarlığa etkisi bakımından evlerinde internet bağlantısı olanların oranının internet bağlantısı olmayanlara göre daha fazla olduğu çıkan sonuçlar arasındadır.

4. Alt problem Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin gazeteleri okuyup-okumaması durumlarının medya okuryazarlığına etkisi nedir?

Güncel olarak gazete veya dergi takibinde bulunmak takip etmemek durumunu çok geride bırakmaktadır. Bu çalışmada güncel gazete takibi medya okuryazarlık düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Karataş (2008) çalışmasında gazeteyi sürekli takip etmek medya okuryazarlığını olumlu etkileyen bir durumdur. Tuncer (2013) çalışmasında gazete takip edenlerin medya okuryazarlık düzeyleri istatistiksel olarak olumlu fark etmektedir. Bacaksız (2010) araştırmasında gazete okuma alışkanlıklarının medya okuryazarlığı olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

5. Alt problem Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin televizyon karşısında geçirdikleri zamanın medya okuryazarlığa etkisi nedir?

Haftada 10-20 saat arasında televizyon izlemekte olan öğretmen ve usta

öğreticilerin medya okuryazarlık düzeyleri televizyonu izleme sıklığı haftada 1 saatten az izlemekte olanlara oranla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuç, literatürde medya okuryazarlık düzeylerini inceleyen çalışmalarda benzerlik ve farklılık göstermektedir. Karataş (2008) haftada 10-20 saat TV izlemek medya okuryazarlık düzeyine ideal bir etki yapmaktadır. Ertek (2013) medya okuryazarlığı düzeyleri belirlemede televizyon izleme sıklıklarında farklılık bulamamıştır.

6. Alt problem Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen öğretmen ve usta öğreticilerin televizyonda tercih ettikleri içeriklerin (Haber, Spor, Dizi, Belgesel gibi) medya okuryazarlığına etkisi nedir?

Çalışmada televizyon izlerken seçilen programın içeriği medya okuryazarlık düzeyini etkilemektedir. Haber programlarının birinci öncelikte olması güncel yaşamda medya okuryazarlığına katkıda bulunmuştur. Ertek (2013) sınıf öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin medya okuryazarlığının televizyon izleme sıklıkları, televizyon programlarındaki tercihleri ve izledikleri programlarda aradıkları işlev bakımından farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Karataş(2013) araştırmasında medya okuryazarlık ve bütün alt boyutlarında öğretmen adaylarının haberler ve haber programlarının birinci öncelik olarak belirtmeleri medya okuryazarlık düzeylerine olumlu bir katkı sağlamıştır. Televizyon izlerken seçilen programın içeriği medya okuryazarlık düzeyini etkilemektedir. Semiz'in(2013) araştırmasında oluşturulan medya ürünlerinin genelde televizyon haberleri şeklinde olduğu bulunmuştur.

7. Alt problem Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin internette geçirdikleri zamanın medya okuryazarlığına etkisi nedir?

İnternet kullanımı sıklığının medya okuryazarlık düzeyini ne yönde etkilediğini yapılan analizler ışığında yorumlandı. İnternet kullanımında 1 saatten az internet kullanan ile 20 saatten fazla kullanan arasında farkın olduğu verilerle gözlemlendi. Karataş(2013) internet kullanım sıklığının en üst düzeyde olması medya okuryazarlık düzeyini olumlu etkilediği sonucunu elde etmiştir. İnan(2010) çalışmasında öğretmen adaylarının genel anlamda medya üretimine katkılarının olmaması, adayların Türkiye ortalamasının üzerinde gazete okudukları ancak internet kullanımlarının az olması dikkat çeken sonuçları arasındadır. Özel(2018) yapılan çalışmada internet kullanım süresi değişkeninin medya okuryazarlığı algılarına önemli ölçüde etki ettiği saptamıştır.

5.2.ÖNERİLER

Halk Eğitimi Merkezlerinde çalışacak olan usta öğreticilerin bilgi ve becerilerinin tüm yönleriyle güncel olmalarını sağlayacak bir testten geçirilmesi gerekir.

Medya okuryazarlığını arttırabilmek için eğitimciler ve iletişim uzmanları ortak çalışma yapmalıdırlar.

Medya okuryazarlığı hakkında daha fazla bilgiye sahip olmak için birçok etkinlikler, sunumlar ve panellerin düzenlenmesi gerekir.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, B. (1996). Bilgisayar okuryazarlığı yetenekleri ile mevcut ders programlarının kaynaştırılmasının öğrenci tutum ve davranışlarına etkisi. *H. Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 127-134.
- Alagöz, Ç. (2012). Türkiye’de ve Avrupa Birliği ülkelerinde medya okuryazarlığı. Uzmanlık tezi, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara.
- Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Altun, A. (2010). *Medya okuryazarlığının sosyal bilgiler programlarıyla ilişkilendirilmesi ve öğretimi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altun, A. (2010b). Kanada’daki medya okuryazarlığı eğitimi üzerine bir değerlendirme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*. 10(2), 41-57.
- American Association for the Advancement of Science (AAAS), (1993). *Benchmarks for Science Literacy*. New York: Oxford University Press.
- Ankaralıgil, S. Y. (2009). *İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinde medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Apak, Ö. (2008). *Türkiye, Finlandiya ve İrlanda ilköğretim programlarının medya okuryazarlığı açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Aydoğdu, E (2014). Medya metinlerinin bilinçli okunmasında medya okuryazarlığı dersinin etkisi üzerine bir analiz (Ankara ili örneği), Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bacaksız, T. (2010). Medya okuryazarlığı dersinde gazete ve dergi kullanımı İzmir’de medya okuryazarlığı dersinin öğrencilerin gazete ve dergi okuma alışkanlıklarına olan etkisi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (1992), *Bedenin dili*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baran, Stanley J. ve Davis, Dennis K. (2003). *Mass Communication Theory: Foundations, Ferment and Future*, Belmont: Thomson Higher Educations, 209.

- Bawden, D. (2001). Information and Digital Literacies: A Review of concepts, *Journal of Documentation*, (2), 218-59.
- Bilgi Teknolojileri ve İnternet: Temel kavramlar bilgisayar okuryazarlığı nedir? 22.02.2008.
- Binark, M. ve M. G. Bek. (2010). *Eleştirel Medya Okuryazarlığı, Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Breivik, P. S. (2000). *Information Literacy for the Sceptical Library Director*. IATUL Conference Queensland University of Technology, Brisbane, Queensland, Australia 3rd - 7th July.
- Bruce, C. (2002). An International review of programs and research, *The Australian Library Journal*, August, 209- 218.
- Buckingham, D. (2001). Media education, A global strategy for development, A Policy Paper Prepared for UNESCO, *Sector of Communication and Information*.
- Çinelioglu, G. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Erdem, M. ve Akkoyunlu, B. (2002). Bilgi okuryazarlığı becerileri ve bu becerilerin öğrencilere kazandırılması için düzenlenecek öğrenme ortamlarının özellikleri, *Journal of Qafqaz University*, 9.
- Erdoğan, M. (2010). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında medya okuryazarlığının rolü. Uzmanlık tezi, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Ertek, Z. Ö. (2013). Sınıf öğretmenlerinin medya okuryazarlık düzeyleri. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gömlüksiz, M. N. Kan, Ü. A. ve Öner, Ü.(2012) Üstün zekalı ve üstün yetenekli öğrencilerin medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri.(Elazığ bilim ve sanat merkezi örneği) *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(4).
- Grafstein, A. (2002). A Discipline-based approach to information literacy. *The Journal Academic Librarianship*, 28(4), 197-204.
- Henderson, Martha V. ve Scheffler, Anthony J. (2003). Standards and teacher education, *Journal Education*, 124(2), 390-396.

- Hobbs, R. (1998). The Seven great debates in the media literacy movement, *Journal of Communication*, 48(1), 16-32.
- Hobbs, R. (2004). Medya okuryazarlığı hareketinde yedi büyük tartışma, Çev. M. T. Bağlı, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 37(1), 122-140.
- İnal, K. (2009). *Medya Okuryazarlığı Elkitabı*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- İnan, T. (2010). *Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- İnceoğlu, Y. (2005). *Medyayı doğru okumak, medya okuryazarlığı*, İstanbul: Kalemus Yayıncılık.
- ISTE, (1998). National International Technology Standards for Students. *Eugene: ISTE Publications*.
- Kaplan, K. (2017). Medya okuryazarlığı dersinin Türkçe öğretimiyle birleştirilmesi sürecinde medya okuryazarlığı dersi öğretmenlerinde bulunması gereken yeterlikler. Doktora tezi. Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karataş, A. (2008). *Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Karataş, A. (2017). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. *Elementary Education Online*, 8(3), 798 - 808.
- Kartal, O. Y (2007). Ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerinin televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarında medya okuryazarlığının etkisi. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Kaya, A. R. (1985). *Kitle İletişim Sistemleri*, Ankara: Teori Yayınları.
- Keleş, S. (2009). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kellner, D. (2001). New Technologies/New Literacies: Reconstructing education for the new millennium, *International Journal of Technology and Design Education*, 11, 67-81.

- Komisyon (2007). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretmen el kitabı*. RTÜK Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Kubey, R. (1998). Obstacles to the Development of Media Education in the United States, *Journal of Communication*, 48(1): 58-69.
- Livingstone, S. (2004). *Media literacy and the challenge of information and communication technologies*, *The Communication Review*, 7, 3-14. *Medya Okuryazarlığı Derneği Dergisi*, 14.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Radyo Televizyon Üst Kurulu, (2006). *İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği. 11 Nisan 2018. Resmi Gazete(Sayı:30388).
- Özel, A. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı algılarının incelenmesi. Doktora tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Polat, C. (2005). Üniversitelerde kütüphane merkezli bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesi, Hacettepe Üniversitesi örneği, Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Plotnick, E. (2000). Information Literacy: *Definations/Perspectives*, *Teacher Librarian*, 28(1), 27-29.
- Potter, J.W. (1998). *Media Literacy*, London, New Delhi: Sage Publications.
- Potter, J. W. (2001). *Media Literacy*, USA: Sage Publicatons.
- Rader, H. B. (1991). Information Literacy: a *Revolution in the Library*, 31(1), 25-28.
- Revised IT Strategic Plan (2003). *Digital Basic Jornual*.
- Rogow, F. ve Scheibe, C. (1999). 12 Basic ways to gntegrate media literacy and critical thinking into any curriculum.
- Sargant, V. (2004) Technological revolution, multiple literacies and the estructuring of education, In I. Snyder.
- Silverblatt, A. & Enright Eliceiri E. M. (1997). *Dictionary of media literacy*. Westport, Conn: Greenwood Press

- Semiz, L. (2013). Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı yeterlikleri ve medya okuryazarlığı dersini yürüten öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar. Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Snively, L. ve Natasha, C. (1997). The Information literacy debate, *The Journal of Academic Librarianship*, 23(1), 9-13.
- Sur, E. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğretmen ve öğrencilerinin medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- <https://www.star.com.tr/cumartesi/medyayi-okumak-ya-da-okuyamamak-haber-1462531/>
- Tanrikulu, S. (2019). Medya okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı dersinin öğrencilere katkısı üzerine bir araştırma. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Taşkıran, N. Ö. (2007). *Medya Okuryazarlığına Giriş*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Tatar, İ. (2016). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı ile çevrimiçi bilgi arama stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2006, 2013). <http://www.tdk.gov.tr>
- Thoman, E. (2007). <http://www.medialit.org>. Erişim tarihi: 10.02.2008
- THOMAN, E. ve JOLLS, T. (2008). *21. Yüzyıl Okuryazarlığı: Medya Okuryazarlığına Genel Bir Bakış ve Sınıf İçi Etkinlikler*. (Çev. Cevat Elma ve Alper Kesten) Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Treske, G. (2007). *Medyayı Doğru Okumak*, N. Türkoğlu ve M. Şimşek. Ankara: Kalemus Yayıncılık.
- Topuz, H. (2005). *Medya Eğitimi: Medya Çözümlemesi, Medya Okuryazarlığı*, İstanbul: Kalemus Yayıncılık.
- Topuz, H. (2007). *Medya Eğitimi: Medya Çözümlemesi, Nurçay Türkoğlu ve Melda Cinman Şimşek*, İstanbul: Kalemus Yayınları
- Tuncer, A. (2013). “Eğitim Fakültesi öğrencilerinin medya okur-yazarlık düzeyleri (İzmir örnekleme)” Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Yayla, D. (2002). Ücretli usta öğreticilerin yetişkin eğitimi açısından yeterlik Düzeyleri. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zhang, W. (2001). Building Partnerships in Liberal Arts Education: *Library Team Teaching*, 29(2), 141-150.
- Zoller, Uri, David Ben-Chaim. (1996). Computer inclination of students and their teachers in the context of computer literacy education, *The Journal of Computer in Mathematics and Science Teaching*, 15(4), 401-421.

EKLER

EK-1: Veri Toplama Aracı

Değerli Öğretmenim ve Usta Öğreticim

Medya okuryazarlığı içeriklerindeki tüm kitle iletişim araçlarının vermiş olduğu mesajlara ulaşmak, çözümlmek, değerlendirmek ve tekrar iletim becerisi olduğunu açıklamaktadır. Ölçekle kitle iletişim araçları olarak amaçlanan internet, televizyon, radyo, telefon, gazete ve sinema sıralanmıştır.

Ölçekteki ifadelerde bulunan ileti ifadesiyle anlatılmak istenilen; radyo, televizyon veya gazete yani iletişim araçlarının kullanımıyla ulaşmak istenen bilgi, tutum, fikir, duygu veya haberdır. Anket formunu dolduran kişinin kimlik bilgileri dikkate alınmayacağından, lütfen adınızı veya bilgilerinizi yazmayınız. Her bir ifadeyle ilgili görüşünüzü uygun gördüğünüz kutucuğa işaretleyerek belirtmelisiniz. Lütfen tüm ifadeleri işaretleyiniz.

Çalışmamın hedefine ulaşması sizlerin tamamen vereceği doğru ve samimiyetle cevapların doğrultusunda olduğundan, anket formunu doldurmada göstereceğiniz hassasiyet, samimiyet ve sabrınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Açıklama: Aşağıda medya okuryazarlığına yönelik çeşitli ifadeler yer almaktadır. Lütfen ifadeleri okuyup ifadenin yanındaki kutucuğa size en uygun olan cevap için çarpı (X) işareti koyarak değerlendiriniz.

Cinsiyet:

Kadın (...)

Erkek (...)

Yaşınız:.....

Bölümünüz / Verdiğiniz Kurs Grubu:

(...)Genel Kültür ve Okuma Yazma Kursları

(...)Mesleki–Teknik ve El Sanatları Kursları

Öğretim Türünüz:

(...) I.Öğretim

(...) II. Öğretim

Mezun olduğunuz lise:

(...) Genel lise

(...) Anadolu Lisesi

(...) Anadolu Öğretmen Lisesi

(...) Edüstri ve Mesle Lisesi

(...) Diğer(Belirtiniz).....

Mezuniyet alanınızın puan türü:

(...) Sayısal

(...) Sözel

(...) Eşit Ağırlık

(...) Diğer

Yaşadığınız ortamda istediğiniz zaman kullanabileceğiniz bir bilgisayar var mı?

Evet (...)

Hayır (...)

Yaşadığınız ortamda istediğiniz zaman kullanabileceğiniz bir internet bağlantınız var mı?

Evet (...)

Hayır (...)

Sürekli takip ettiğiniz gazete var mı? (İnternet ortamında da olabilir.)

Evet (...)

Hayır (...) TV'yi izleme sıklığınız nedir?

(...) Haftada 1 saatten az

(...) Haftada 1-5 saat

(...) Haftada 6-10 saat

(...) Haftada 10-20 saat

(...) Haftada 20 saatten fazla TV'de izlediğiniz programları sıralayınız.

(Sizin için en önemli 3 tanesini seçerek önem sırasına göre,1,2 ve 3 olarak sıralayınız.)

(...) Haberler ve Haber Programları

(...) Diziler

(...) Spor programları

(...) Belgesel

(...) Bilgi-kültür yarışmaları

(...) Reklamlar

(...) Müzik ve Eğlence Programları

(...) Filmler

(...) Sohbet programları

(...) Çocuk programları

(...)

Diğer(Lütfen Yazınız).....

İzlediğiniz programlarda aradığınız temel işlev (özellik) nedir?

(Sizin için en önemli olan 3 tanesini seçerek önem sırasına göre,1,2 ve 3 olarak sıralayınız.)

(...) Haber ve bilgi verme

(...) Eğitim

(...) Toplumsallaştırma

(...) Eğlendirme

- (....) Kamuoyu oluşturma ve açıklama
- (....) Denetim ve eleştiri
- (....) Kültürel değerlerin korunması
- (....) Tanıtım
- (....) Diğer(Lütfen yazınız).....

İnterneti hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

- (....) Haftada 1 saatten az
- (....) Haftada 1-5 saat
- (....) Haftada 6-10 saat
- (....) Haftada 10-20 saat
- (....) Haftada 20 saatten fazla İnterneti kullanma amalarınıızı sıralayınız. (Sizin için önemli olan 3 tanesini seçerek önem sırasına göre,1,2 ve 3 olarak sıralayınız.)

- (....) Bilgiye erişim
- (....) Haber okuma
- (....) Sohbet
- (....) Oyun
- (....) Uzaktan eğitim
- (....) e-posta
- (....) Eğlence

EK-2: Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği İzin Metni

Merhaba Serdar Bey;

Modbö isimli ölçeğimi, kaynak gösterme ve atıf kurallarına uymak şartıyla kullanabilirsiniz.

Çalışmalarınızda başarılar dilerim. Bilim paylaştıkça çoğalır.

İyi günler.

Dr. Adem Karataş

EK-3: Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği

Açıklama: Aşağıda medya okuryazarlığına yönelik çeşitli ifadeler yer almaktadır. Lütfen ifadeleri okuyup ifadenin yanındaki kutucuğa size en uygun olan cevap için çarpı (X) işareti koyarak değerlendiriniz.

Hiçbir zaman	Nadiren	Arasına	Sıklıkla	Her zaman
Hiçbir Zaman	Nadiren	Arasına	Sıklıkla	Her Zaman
1) Kitle iletişim araçlarının aktardığı örtük (geri planda kalan) mesajların farkına varırım.				
2) Kitle iletişim araçlarında yer alan mesajların doğruluğuna ve yanlışlığına kendim kararverebilirim.				
3) Kitle iletişim araçları tarafından üretilen tüketim kültürü, şiddet v.b değerlerin farkına varırım.				
4) Kitle iletişim araçlarının politik, ekonomik, kültürel, sosyal önceliklerinin olduğunu fark ederim.				
5) Mesajların hangi amaçlarla (sosyal sorumluluk, tüketim, bilgi verme eğlendirme v.b.) oluşturulduğunu fark ederim.				
6) Kitle iletişim araçlarındaki yayınların olumlu ve olumsuz yanlarını belirlerim.				
7) Kitle iletişim araçlarının yayınlarında kanuni ve etik kurallara bağlı kalınıp kalınmadığını takip ederim.				
8) Kitle iletişim araçlarında yanlış habercilik yapıldığının hemen farkına varırım.				
9) Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajlara eleştirel bir bakış açısıyla bakarım.				
10) Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajlardaki anlamları çözümlemede yeterliliğe sahibim.				
11) Kitle iletişim araçlarının bireyleri nasıl etkilediği konusunda yeterliliğe sahibim.				
12) Kitle iletişim araçlarındaki yayınların olumsuzluklarından korunma konusunda önerilerde bulunurum.				
13) Kitle iletişim araçlarındaki mesajlara olumlu ve olumsuz tepki veririm.				
14) Verilen mesajların farklı kitle iletişim araçlarında farklı biçimlerde oluşturulduğunu bilirim.				
15) Birey olarak kitle iletişim araçlarındaki üretim sürecine ne kadar etkim olabileceğini bilirim.				

---

16) Kitle iletişim araçlarında yapılan gizli reklâmı fark ederim.

---

17) Sponsorların yayın üzerindeki etkisini gözlemleyebilirim.
